

Literatūra

RAŠTIJA
MENAS
MOKSLAS

NR. 209

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

IX METAI

FRANCIS MURANS

LATVIŲ LITERATŪROS PEREINAMASIS LAIKOTARPIS

Sio, specialiai Naujienoms parašyto, straipsnio autorius Francis Murans yra vienas jauniausių, jau tremty subrendusių, latvių poetų ir vienas nuosirdžiausių Lietuvos bičiulių. Tremty išėjusiame jo "Ilgesio žemės" eilėraščių rinkinyje telpa simbolinė, mūsų tėvynės tragedijai paminėti skirta, baladė "Naktis Lietuvoje".

Šiuo metu autorius gyvena Chicagoje ir šalia darbo įstaigoje plačiai reikiasi emigracinėje latvių literatūroje. Vos prieš keletą mėnesių išėjo iš spaudos jo didoka poema "Nelga". Prieš apsigyvendamas Chicagoje Francis Murans studijavo Detroito universitete (pas prof. Praną Padalskį) ekonomiją, o vėliau kurį laiką dėstė Carroll Kolegijoje Montanos valstybėje.

Laimingu sutapimu kartu su daugiau kaip šimtatūkstantine latvių pabėgėlių mase Vakaruose atsidūrė ir nemaža latvių dvasinio elito dalis — rašytojai, poetai, artistai, mokslininkai ir įvairių sričių profesionalai. Šis faktas suteikė galimybės vėl suklestėti dvasiniam latvių gyvenimui ir tautinei kultūrai, nuo kurios kamieno dirbtinai atitrūko tėviškės palaimos nebetekusi tautos nuotrupa. Savas rašytasis žodis yra labai svarbus po pasaulį išblaškytų benamių pabėgėlių dvasiai palaikyti, o turint galvoje faktą, kad emigracija gali užtrukti gana ilgai, jo svarba įgauna nenusakomą reikšmę ne tik pabėgėliams, bet ir visai tautai.

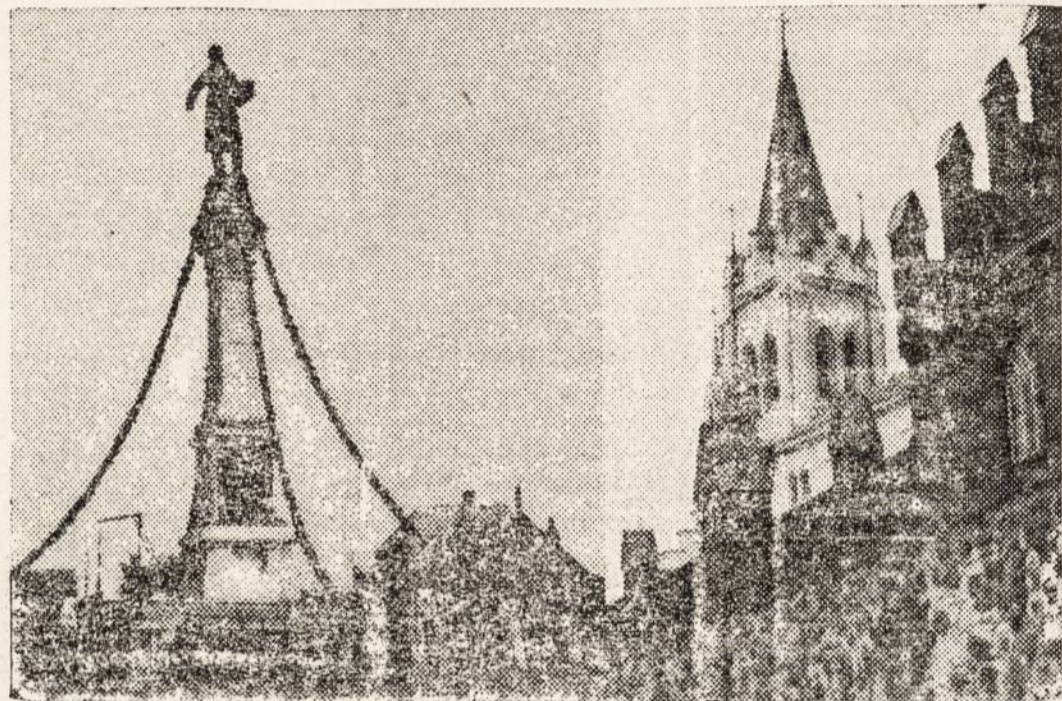
Bene didžiausias pabėgėliams smūgis buvo po to, kai paaiškėjo, kad greito grįžimo viltys nepasitvirtina ir kad prieš akis stūkso nežinoma ateitis. Nėra abejonės, kad tą smūgį daug giliau už eilinius žmones pajuto kaip tik menininkai. Nemeluotos tikrovės išgyvenimai labai ryškiai atsispindi daugelio latvių darbuose, kurie pasirodė netrukus po karo.

Pirmuose mimografiniuose latvių laikraščiuose ir žurnaluose, kurie pasirodė pabėgėlių stovyklose, vyravo daugiausia patriotinės problemos ir nuotaikos. Jos buvo pinamos į nesenus ir dar gyvus tėvynės prisiminimus, į tragiškų karo pergyvenimų aprašymus ir į įvairius pasakojimus. Nepaprastai stiprios išraiškos jos įgavo vieno jauniausių ir gabiausių latvių poetų, būtent A. Eglyčio (Andrejs Eglitis) rimuose. Savo poezijos "Ant skydo" (Už vairoga) knygoje, kuri buvo išleista Švedijoje 1946 metais, ugningais žodžiais ir dideliu patosu poetas aprašo heroiską latvių karių kovą už savo gimtąjį kraštą, kovotojų skausmą ir tragišką galą, kuriuo užsibaigia laimingas, apie 20 metų užtrukęs, laisvas tautos gyvenimas. Savo tragiškai likiminiu eilėraščiu, "Dieve, tavo žemė dega", kuriam vėliau buvo pritaikyta muzika, poetas pasiekia išraiškos kulminaciją.

Bet jis buvo ne vienintelis, parinktais žodžiais reiškęs tremty atsidūrusių ir namie likusių latvių jausmus. Klara Zale, Velta Tome, Biruta Senkeviča, Marija Andžane ir kiti jauni rašytojai savo nusiaubtai, sunaikinti ir pavergtai šaliai bei jos žmonėms apdainuoti paaukojo savo geriausią kūrybą.

Pirmuose stovyklų laikraščiuose bei žur-

SIMANO DAUKANTO
PAMINKLAS PAPILĖJ

naluose vyravo trumpos apysakos, novelės ir asmeniškų išgyvenimų aprašymai, kurie lietė karo laikotarpį bei rusų-vokiečių okupacijas. Nemaža rašytojų dalis buvo mobilizuota į armiją, visi jie pergyveno karo baisenybes, dalis jų kentėjo koncentracinėse stovyklose ir visi jie jau kuris laikas gyveno svetimame krašte. Tad nenuostabu, kad visa tai atsispindėjo ir jų raštuose.

Nėra abejonės, kad jų lygis negalėjo pasiekti labai didelių aukštumų, nes įvykiai dar buvo per arti, kad į juos būtų galima žvelgti objektyviai. Dažniausiai buvo rašoma paskubomis. Vis dėlto pabėgėlių masės domėjosi kiekvienu rašytu žodžiu ir pirkdavo viską, kas išeidavo. Žmonės buvo ištroškę rašytojo žodžio. O kadangi vokiečių pinigai neturėjo didelės vertės, tai jis buvo noriai investuojamas į knygas ir į kitokią spaudą. Nenuostabu tad, kad žmonių pageidavimus greitai atspėjo įvairaus plauko biznierių, kurie greitai virto knygų leidėjais. Nepaslapstis, kad šitai prrodukuojami leidiniai nevisada pasižymėdavo estetinėmis savybėmis arba ypatingu vertingumu. Knygų, kurios buvo išleistos vadinamaisiais DP laikais, tarpe pasitaiko nemaža ir šlamšto.

Nežiūrint fakto, kad latvių poetai visais laikais buvo nužengę toliau, negu kitų žanrų rašytojai, kad Rainio, Pludonio, Aspazijos, Veronikos Strelerte ir kitų poezija gali būti lyginama su geriausiais pasaulio pavyzdžiais, tremty buvo pasiekti labai žymūs rezultatai ne tik poezijoje, bet ir prozoje bei dramoje. Prie geriausių latvių tremties prozaikų reiktų priskaityti Janį Jaunsundrabini, Aslavą Eglytį, Irmą Grebzdę, Janį Klidzeją, Antoną Rupainį, Valdemarą Karklinį, Janį Griną, Edvinį Mednį ir kt. Jų kūriniai gėrėjo kartu su normalėjančiomis gyvenimo sąlygomis stovyklose. Nagrinėjamos jų problemos buvo susijusios su tautiniu Latvijos gyvenimu, nors nemaža charakterių yra grynai tremtiško pobūdžio. Bet ir stovyklinė aplinka ir kontaktai su kitų kraštų žmonėmis ir naujos idėjos ilgainiui jų kūrybos pobūdį gerokai praplėtė. Kai kurie autoriai, pavyzdžiui, Anslavs Eglytis, sugebėjo sukurti nemažą labai žavių dalykų apie kraštus, kuriuose jie niekuomet nėra buvę; kiti praturlino latvių literatūrą visiškai naujais, iš svietimos aplinkos paimtais, personažais; dar kiti, pavyzdžiui, Janis Klidzejs, medžiagą ėmė iš savo vaikystės prisiminimų ir skaitytojus žavėjo laisvos tėvynės laikų išgyvenimais.

Vienas žymiausių ir ambicingiausių latvių rašytojų yra Konstantinas Raudive. Jo pastangos savo raštais surasti kelią pas svetimtaučius skaitytojus pavyko ir šiandien jo 10-ties tomų romanas "Silvestro Perkū-

no atsiminimai" (Silvestra Perkona Memuari) yra išverstas į vokiečių, anglų ir ispanų kalbas. Nors herojai yra latviai, bet problemos internacionalinio pobūdžio, ir tatai neabejotinai prisidėjo prie jo knygų populiarumo svetimuosiuose. Kitas jo romanas — "Pasmerktoji siela" (Noladetas dveseles) — yra išverstas į vokiečių kalbą ir susilaukė taip pat pripažinimo. Savo ruožtu jo vertimai iš svetimų kalbų, ypač Migela de Unamuno ir Hose Ortega i Gasse raštai, yra meistriškumo šedevrai.

Ryšium su šituo vardu reiktų paminėti ir kitą autorę, kuri pasidarė populiari svetimtaučių tarpe savo esėjais. Tai Dr. phil. Zenta Maurinia. Jos raštai išversti į anglų bei vokiečių kalbas ir gana plačiai diskutuojami.

Besibaigiant pabėgėliškam gyvenimui vokiečių stovyklose ir daugeliui latvių išvažinėjus į įvairius kraštus, kūrybinės sąlygos pablogėjo, o leidėjų skaičius gerokai sumažėjo. Rašytojų dauguma nebuvo pasirodusi rungtyniauti darbo jėgos prekyvietėje, neturėjo praktiškųjų profesijų, ir buvo priversta imtis kiekvieno darbo, kurį pasiūlė jų globėjai. Vos keli leidėjai ir gerokai ribotas skaičius skaitytojų nepajėgė laiduoti pragyvenimo minimumo visiems tremties rašytojams, ir tik nedaugelis jų sugeba pragyventi iš savo raštų. Kitiems tik nuvogtas nuo darbo laikas ir poilsis gali būti paaukotas literatūrai. Netenka abejoti, kad šis faktas žymiai atsiliepia ne tik literatūros kiekybė, bet ir kokybė. Vien tik kūrybinis entuziazmas, savo tautinės kultūros bei kalbos meilė paskatina šiandien rašytojus dirbti.

Žinoma, rezultatai liūdnoki. Prekyvietėse daug mažiau knygų pasirodė, negu stovyklų laikais, o leidėjai nuolatos skundžiasi originalių rankraščių trūkumu. Jeigu emigracija užtruks ilgesnį laiką, reikia tikėtis, kad situacija dar pablogės.

Nežiūrint tų faktų, reikia pažymėti, kad praėjusiais metais išėjusių knygų ir periodinių leidinių skaičius yra vis dar gana didelis. Tatai liudija, kad, nors sąlygos ir nepalankios, plunksnos žmonės budi tautos sargyboje, kaip senais gerais laikais. Kol rašytojai dirbs, tol nebus pavojaus tautinei latvių literatūrai sunykti. Tatai galės atsitikti tik tada, jeigu skaitytojai nesusuks nuo kūrėjų ir jų nepalaikys.

Šis laikotarpis yra pereinamasis. Nėra abejonės, kad ateity mes dar galime susilaukti vertingų aukštos kokybės meno veikalų, bet, bendrai kalbant, ateities perspektyvos yra neaiškios. Jeigu neįvyks greitas išlaisvinimas ir jeigu neteks greitai sugrįžti namo, latvių literatūra neturi didelių perspektyvų. Tautinė kultūra ir literatūra

(Tęsinys 2-am psl.)

VINCAS NAGORNOSKI, AMERIKOS LIETUVIŲ DRAMATURGAS

(Tęsinys)

Vincas Nagornoskis buvo gamtos apdovanotas didele proto jėga ir nepaprastu minties gilumu. Prie mokslo jis buvo linkęs, bet neturėjo progos jo siekti. Mokėsi jis visur, kur tik galėjo: pradinėse mokyklose; pas Joną Baltrušaitį, minėto Kazio Baltrušaičio brolių, kuris kelias kalbas mokėjęs; pas Dr. Šliupą ir kitus. Mokėsi daugiausia pripuolamai; reguliario mokslo jam neteko ragauti. Universiteto jis nepasiekė. Jokios kalbos jis nuodugniai išstudijuoti neturėjo progos. Lietuviškai jis kiek pramoko nuo Baltrušaičio, Šliupo; o paskui per save laužėsi.

Vincas kūrė dramas, didingas dramas. Proto akimis jis matė Lietuvos praeitį, jos didelius kunigaikščius ir karžygius. Regėjo jis Lietuvos galingas dukteris: "Živiles", "Rutviles". Reikėjo juos ir jas gyvybe ap rūpinti, eisena ir gestus duoti, į lūpas žodžius sudėti. Čia jau reikia suprasti gražialkalbystę ir žiaurikalbystę. Čia reikia žinoti kiekvieno sakinio prasmę, kiekvieno žodžio reikšmę, kiekvieno veiksmo vietą. Reikia suprasti psichologiją, estetiką, architektūrą ir giliai permatyti margą žmonijos gyvenimą. Už tai Nagornoskiui reikėjo "kurti, ardyti ir iš naujo tvirti". Įsivaizduokime artoją rankomis ardantį žemę, kalvį kumščia kalantį geležį, skulptorių bile geležgaliu skaptuojantį granitą, dailininką pirštu piešiantį paveikslą, — tai suprasime Nagornoskio kančias...

Po to, kai aš su juo susipažinau, tai jis pasasė tik "Knygynas šventame ažuole", "Vytiš Kankinys" ir "Virš Tiesos". Bet jis, berašydamas šiuos kūrinius, sakydavo: "Lietuvių kalbos pilnai nežinau, tai vis galvoju kokius žodžius vartoti, ką tas mano asmuo turi sakyti, kaip mano sukurti vyrai ir moterys turi kalbėti".

Arba vėl: "Tą ir tą mano kūrinių tas ir tas spausdino ir turėjo mano kalbą išlyginti, pataisyti. Bet betaisydami taip nutaisė, kad tik veikalą sutarsė". Labiausiai jis buvo apviltas "Vyčio Kankinio" "nudailinimui", anot jo.

Jei laimė jam būtų leidusi aukštuosius mokslus išieiti, kalbą nuodugniai išstudijuoti, kitų dramaturgų ir poetų kūrinius, veiksmus, scenas, charakterius, sakinius ir žodžius mokyklos laboratorijoje išardyti ir vėl sudėti, — nebūtų reikėję kurti, ardyti ir iš naujo tvirti, tiek daug kartų. Jo kūrybos vargai būtų buvę daug mažesni.

Bet nežiūrint į tuos visus trūkumus, jis sukūrė neįkainojamai didelius dramaturgijos turtus. Jo veikalai budino lietuvius ir vedė prie didelių darbų. Vilniuj, Rygoj, Petrapily, ir kitur Europoj; Baltimorėj, Brooklyne, Bostone, Chicagoj, Clevelande, Philadelphiaj, ir kitose didesnėse ir mažesnėse Amerikos Lietuvių kolonijose, jo dramaturgijos ugnimi kūrė lietuvių sielas ir žadino būti lietuviais, kovoti už savo ir savo tėvynės teises, atkurti Lietuvą ir padaryti ją nepriklausoma.

gali žydėti tik savoje žemėje. Gimtųjų gėlių ir medžių kvapas, gimtasis vėjas, gimtoji kalba yra neišvengiamas maistas tautinės kultūros išlaikymui ir ugdymui. Tikėjime, kad artėja laikas, kai mes, latviai, ir lietuviai greitai sugrįšime į savo gimtuosius kraštus ir panaudodami savo įgytus užsieniuose patyrimus, įnešime į savas literatūras naujų jėgų ir naujų idėjų. Bet šiuo metu turime pasitenkinti tik stovėdami savo tautinių literatūrų ir kultūrų sargyboje.

Lietuva klaidos nepadare žeidama jam Gedimino ordiną!

VI. Patriotinga ir galinga siela

Vincas Nagornoskis buvo liesas, aukštas, apie 6 pėdų. Žvalus, pasikalbėjime palankus, malonus. Jaunesniam amžiu sakydavo prakalbas. Būdas jo buvo ugingas. Kalbėdamas arba lošdamas, jei švystelėjo ranka, arba oru drožė kardu, tai žiūrovus šiurpuliai sukratė. Geram upe buvo taikus; bet blogam — šalinkis! Jei kas dramas besimokinant jį užgavo, tai viską metė ir išėjo... Bet, atvėšęs ir paprašytas, vėl prie darbo grįždavo.

Asmeniškose pasikalbėjimuose, ypač mano laikais, jis buvo labai malonus. Apie save mažai kalbėdavo. Apie savo sveikatą ir gyvenimą tik klausiamas beprisimindavo. Mėgo jis daugiausia kalbėti apie lietuvius ir lietuvybę. Reiškė didelį norą daugiau dramų kurti. Troško jis matyti Amerikos lietuvius aukščiau kylant ir norėjo, kad Lietuvoje laisvė, pažanga, demokratybė ir kultūra bujotų.

Asmeniškai sau garbės jis netroško, bet mėgo kai jo kūrinius kas vaidino. Scenose stant jo "Knygynas šventame ažuole", aš kalbą lyginau ir reikalingus raidžių ženklus sudėjau, bedarydamas reikiamą skaičių veikalo knygučių. Už tai jis man padėkojo ir išsireiškė: "Nedidelė svarba kokiu vardu tie veikalai eina, bile tik jie pasiekia mūsų žmones. Veikalų tobulumas svarbesnis už asmens vardą. Kas žino, kas Shakespeare kūrinius rašė? Gal Bacon, gal vienas — gal keli? Tai ir mes, kad ir keli rašytume, bile tik gerus veikalus sukurtume".

Tai tokia kūrybos dvasia Nagornoskis spindėjo ir tokia tėvynės meile liepsnojo.

VII. Kiti biografiniai padavimai

Kuklus namukas, dviejų aukštų, raudonų plytų — 1823 West Mulberry Street. Nagornoskiai jį įsigijo 1898 m. vasario 11 d. Po jo stogu Vincas visas savo dramas parašė. Jį palaidojus, kelis kartus teko būti kūrėjo namuose. Bet sienos tyli ir nieko nepasako. Jo raštai irgi apie dramaturgą nekalba. Ponia Nagornoskienė irgi nieko nežino apie savo vyro jaunystę ir kilmę.

Nagornoskis rašo Dr. Tumui: "Aš skaitau save už lietuvių ir man rodos, kad mano proseniai nebuvo sulietuvėję atėjūnai, bet čiabuviai lietuviai, kurie vėlesniame laike sulenkėjo".

Idomu, kodėl Nagornoskis taip aiškina savo kilmę. Taip pat žingeidus jo manymas, jog jo pavardė gali paeiti nuo Nagas, Nagorvitas, Nagormantas.

Intriguoja ir velionio Dr. Tumui tvirtinimas: "Kartoju tokį pasirašymą prie kokio nuo mažens pripratau". Argi ir dramaturgo tėvas rašėsi Nagornoski? Juk tai nei lietuviška, nei lenkiška pavardė. Lietuviškas gal būtų Nagurnauskas arba Nagurnaučkas; lenkiškai — greičiausiai būtų Nagornowski. Rodosi, ar tik ne pats dramaturgas Amerikoje pagal šios šalies kalbą savo pavardę, taip sakyti, "simplifikavo"?

Verta patyrinėti.

Namą Nagornoskiai pirko 1898. Pirkimo akte vardai įrašyti Nagornowsky. Vaidinant "Mindaugį" (1901 m.) programoj dramaturgo vardas įrašytas Nagurinauckas. Programoj "Amerika Pirtyje", pabaigoje 1901 m., jo vardas pažymėtas Nagornowsky. "Kęstutyje" (1902 m.) — Nagornowsky. Bet "Živilės" programoje jo vardas jau rašytas Nagornoski, ir po to jau visur rašyta Nagornoski.

Norėdamas gauti daugiau žinių apie velionį, kreipiausi į jo seserį, Eugeniją Matulevičienę, su kuria per dramaturgo šermeis teko susitikti. Ji gyvena netoli Lietuvių salės.

Man pas ją atsilankius, maloniai ji mane sutiko. Lietuviškai ji kalba puikiai; bet sakosi, kad lenkiškai jai esą lengviau kalbėti. Kalbą pradėjome lietuviškai, bet baigėme lenkiškai. Štai ką ji man papasakojo: Jų senelis buvęs mokytojas, išėjęs botaniki-

kos mokslus. Jo planais dar Varšuvoj buvęs sukurtas Caro Daržas. Senelis gyvenęs Lomžos gubernijoje, turėjęs didelį dvarą. Vėliau jis persikėlęs Kauno rėdybon.

Jų tėvas, Stasys, buvęs vaitu Pajevonyje. Jų motina buvusi Jokubina Poliakowska. Pajevonyje gimęs jos, Eugenijos, brolis Bronius, sesuo Marijona ir ji pati. Laike 1863-4 m. sukilimo jų tėvas Stasys dalyvavęs sukilime ir už tai buvęs išsiųstas Sibirą. Po penkių metų grįžęs. Tuomet jų šeima gyvenusi Vištytyje ir čia gimęs Vincas. Paskui jų tėvas, Stasys, gavęs raštininko vietą Liudvinave. Čia gimęs jų jaunesnis brolis, Ciprijonas. Jų tėvas, Stasys, miręs Liudvinave, apie 1874. Vėliau jų motina su vaikais grįžusi į Vištytį.

Kai jų tėvas per lenkmetį buvęs kalėjime, tai su juomi kartu buvęs tulas turtuolis Sabonievičius, iš Varšuvos. Sabonievičius jų tėvui prijautęs ir prižadėjęs jam ir jo šeimai bile kaip pagelbėti. Sibonievičius buvęs turtingas ir išsipirkęs. Jų tėvui teko Sibirą keliauti. Bet Sabonievičius, pildydamas savo prižadus, paėmęs jų brolių Bronių Varšuvon ir gavęs darbą už raštininką dirbtuvėje arti Varšuvos. Bronius vienok netrukus tą darbą metęs ir ssuidėjęs su Varšuvos dramaturgų grupė. Dar vėliau Bronius dalyvavęs revoliuciniame judėjime ir todėl išvykęs į Ameriką. Paskui, vienas po vieno, jų visa šeima atvykusi Amerikon.

Dabartiniu laiku jų brolis Bronius, 82 metų amžiaus, gyvena Baltimorėje. Jis linkęs prie lenkų, dalyvavęs lenkų veikime ir ilgus metus jiems scenos veikalus režisavęs.

Eugenija ir Marijona, dvi seserys, ištekėjusios už dviejų brolių, Matulevičių: Eugenija už Adomo, o Marijona už Andriaus. Marijona, Ciprijonas ir jų motina Jokubina mirę Philadelphiaj.

Be Vinco, jo broliai ir sesers save lenkais laikė. Bet Matulevičiai, Eugenijos ir Marijonos vyrai, buvo lietuviai. Pats Nagornoskis Dr. Tumui rašo: "Amerikoje gyvenau pas švogerių A. Matulevičių; su juo turėjau kalbėti lietuviškai, nes jis kitaip nemokėjo."

Eugenija Matulevičienė, dramaturgo sesuo, 76 metų amžiaus. Dar apsikri. Kalba su malonia šypsos. Veide matosi Vincui artima giminytė.

Tai tiek sužinojau apie dramaturgo kilmę nuo jo sesers Eugenijos.

Bet dargi yra vienas žinių šaltinis apie dramaturgą, tai jo brolis Bronius. Jo antrašą gavau vietos lenkų laikraščio "Jednoś-Polonia" redakcijoje.

Bronius gyvena rytinėje Baltimorės dalyje, kur didžiama lenkų gyvena. Pasiėk man jo gyvenimo vietą, jis mane palankiai sutiko. Bronius panašus į Vincą, tik žemesnio ūgio. Iš pavardės jis suprato, jog aš lietuvis, tai jis ir pradėjo j mane kalbėti lietuviškai. Sėdim, kalbamės. Kalba lietuviškai jis neblogai. Biskį jau neprigirdi; dusulys ir jį kankina, kaip ir Vincą kankindavo. Jis man pasiaiškino, kad jau jam sunku lietuviškai kalbėti, nes pastaraisiais laikais mažai su lietuviais susitinkęs, tai ir kalbą užmiršęs. Jis pradėjo lenkiškai kalbėti.

Man paprašius Bronių papasakoti apie Vincą ir jų giminę, jis pradėjo: "Mes esame gimę Lietuvoje, bet paeiname iš lenkų kilmės". Jų tėvas Stasys buvęs žinomas kaip Nagornowski, ir jis, Bronius, tos pavardės prisilaikęs. Bet senovėje jų pavardė buvusi ne Nagornowski, o Goloszewski — "Golosevski z Nagorny" (Golosevskis iš Nagornos).

Jų senelis — tėvo tėvas — Juozas Goloszewskis, turėjęs didelį dvarą Ostrolenkos apskrityje, Lomžos rėdyboje. Tas dvaras vadinas "Nagorna". Senelis Juozas buvęs žinomas kaip "Golosevski z Nagorny". Jis buvęs botanikas ir padaręs Caro Daržui Varšuvoj planus.

Laike 1830 m. sukilimo Juozas ėjęs su (Tąsa 3-čiam psl.)

sukilėliais. Užtai buvęs suimtas, šlėktystė atimta, ir likęs išsiųstas Sibiran. Ten jis išbuvęs penkiolika metų. Kai grįžęs, tai radęs Nagornos dvarą išparceliuotą. Tada persikėlęs Kauno rėdybon. Čia jis pradėjęs vartoti pavardę Nagornowski. Norėjęs jis dar vėl gauti šlėktystę, bet negavęs.

Vėliau, Stasys Nagornowski, Juozo sūnus ir šių amerikiečių tėvas, buvęs Pajevonyje vaitu. Tais laikais vaitai Suvalkijoje, einant Varšuvos konstitucija, buvę nerenkami, bet skiriami. Tik po 1863 m. sukilimo buvę leista valstiečiams išsirinkti vaitą.

Iš Broniaus tolimesnio pasakojimo sužinojau, kad jų tėvas Stasys buvo irgi, kaip ir senelis, išsiųstas Sibiran už dalyvavimą sukilime. Sužinojau taip pat, kaip jie gyveno Pajevonyje, kiek buvo brolių ir seserų, kaip atvyko Amerikon. Viskas sutinka su sesers Eugenijos pasakojimu, tai to čia nekartosiu.

Įdomu buvo sužinoti, ką bendro su Vinco Nagornoskiū vardu turėjo Jurgis. Velionis keliuose savo veikaluose statė Jurgį į žymias roles. Anksčiau man apie tai klausiant Skorką, jis manė, kad gal Vincas buvo Jurgio vardu dirmavotas. Dabar man Bronių užklausus, jis man atsakė, kad Vinco pirmas vardas buvęs Jurgis; bet iš mažens namie pradėję vadinti Viniuku, ir tas vardas velioniui priaugęs. Dramaturgas buvęs krikštytas Jurgis Vincas, nes Jurginėje buvęs gimęs.

Pagaliau Bronius dar papasakojo vieną įdomybę, tai kad jis dar prieš Vinco pradėjimą kurti dramas, pats išvertęs iš lenkų į lietuvių kalbą veikalą "Aukso veršis", kuris, jam vaidinant ir režisuojant, buvęs suvaidintas Philadelphiaje. Jo vertimas, kiek jis atsimenąs, buvęs dar ir atspausdintas bene "Vienybės Lietuvininkų".

Bronius taipogi sakė, jog jis nieko neturįs prieš brolių Vincą, kam šis su lietuviais dalyvavo. Tik jis apgailestavo, kad lietuviai velioniui nesurengė didingesnių laidotuvių pagarbai jo didelių darbų...

Mums skiriantis jis pareiškė: "Iš penkių likova tik mes su seseria Eugenija gyvi. Nežinia katras katrą pragyvensime..."

Broniui ir Eugenijai išdėscius jų pusę apie jų šeimos kilmę ir istoriją, man pasidarė aišku, kodėl Vincas rašė Dr. Tumui, jog jis mano, kad jis pacina iš sulenkėjusių lietuvių, o ne iš sulietuvcėjusių lenkų. Be abejo, Vincas savo gyvenime girdėjo šeimos pasakojimą, Eugenijos ir Broniaus nupasakotąs žinias, bet jis jomis netikėjo.

Bet pakaks. Aš tik bandžiau surinkti visapusiškas žinias apie dramaturgą. Vėliau kam kitam jau būtų sunku jas gauti.

Po mano pasimatymo su velionio seseria ir broliu dramaturgo žmona man prisiuntė dar du surastus dokumentus: Vinco gimimo metrikų nuorašą ir jo Amerikos pilietybės sertifikatą. Metrikų nuorašas rusų kalba; čia paduodu jį išvertęs į lietuvių kalbą.

GIMIMO AKTAS

Nr. 25.

Surašytas Vištyčio mieste, 25 balandžio, 1869, 4 val. po pietų. Atvyko Stanislovas Nagornowski, buvęs Pajevonio Valsčiaus vaitas, gyvenantis Vištyčio mieste, 42 metų amžiaus; dalyvaujant Pranui Nagornovskiui, buvusiam Mažvilio (gal dabartinių Mažučių? — N. R.) Valsčiaus vaitui, 40 metų amžiaus, ir Jonui Leonavičiui, Vištyčio Valsčiaus vaitui, kurie gyvena Vištyčio mieste, pristatė mums vyriškos gimties kūdikių ir pareiškė, kad jis gimė Vištytyje, 23 dieną bėgančio mėnesio šių metų, kaip 2 val. po pietų, iš teisėtos žmonos Jokubinos, gimusios Poliakovskos, 33 metų amžiaus. Šiam kūdikiui per šventą krikštą, atliktą šių dienų kun. Andrijaus Bakunovskio, duoti vardai Vincas Jurgis, o krikšto tėvais buvo Aleksandras Černeckis ir Julijona Nagornovska. Šis aktas pranešėjui ir dalyviams buvo perskaitytas ir pa-

skui mes ir dalyviai pasirašėme.

Kun. Bakunovskis

S. Nagornovskis

P. Nagornovskis

Jonas Leonavičius

Sis nuorašas ištrauktas iš Metrikinių Knygų. Jo tikrumą liudyju savo parašu ir oficialės antspaudos pridėjimu.

Vištyčio miestas, 13/25 kovo, 1884.

Kun. Šukevičius.

(Bažnyčios Antspauda)

Šis dramaturgo gimimo liudymas parodė, kad jo vardai buvo Vincas Jurgis, o ne Jurgis Vincas, kaip jo brolis Bronius tvirtino. Bet Bronius yra senas ir gal jo atmintis jau apsilpnėjusi. Be to, šie du broliai per ilgus metus tik labai retai susitikdavo, tai daug ir atsiminimų laiko ūkuose dingo.

Su dramaturgo išgavimu Amerikos pilietybės įvykta painiava. Gavęs nuo ponios Nagornoskienės velionio pilietybės sertifikatą, norėjau dar patyrinti apie jo pateiktas žinias naturalizacijos aplikacijoje. Nagornoski taptą Amerikos piliečiu 1892 m. spalio 4 d. Liudymas išduotas per Baltimore City Court. Bet šiame teisme užrašų neradau. Visi pilietybės seni užrašai dabar jau randasi Court of Common Pleas žinioje. Pilietybės liudymas jam išduotas vardu Vincent Nagornowsky. Pradėjus Court of Common Pleas žiūrėti po raide N joki Vinco pilietybės užrašų nesirado. Įsižiūrėjus į patį pilietybės liudymą pasimatė, kad lyg po raide N būtų raidė H. Žiūrint užrašuose po raide H rasta Nagornoski pilietybės išdavimo užrašai. Teismo raštininko, per klaidą, dramaturgo vardas išduotame liudyme rašytas ne Nagornowsky, o Hagornowsky. O teismo užrašuose įrašytas ne tik ne Nagornowsky, bet net ir ne Hagornowsky, o Hagomowsky. Dar arčiau įsižiūrėjus pasirodė, kad velionio pastebėta klaida jam išduotame pilietybės liudyme ir paties ta klaida atitaisyta, užrašant N virš H; bet teismo užrašuose ta klaida likusi neatitaisyta.

(Bus daugiau)

JONAS BALYS

UŽBURTI LOBIAI

78. Klebiškio dvaro pošnioj (Šilavoto vls.) buvo gluosnis ir per jį visą iki viršūnei eidavo rudenio vakarais mėlyna ugnis. Pasakotojo tėvas vis rengdavosi su kaimynu eiti kasti tuos pinigus. Kai jie buvo jauni, tas medis buvo tvirtas. Jiems apšvedus, vaikus išauginus, tėvas miegojo stuboj mišių laike ir klausio, kad už sienos atėjo kas ir dundena. O tėvas vis tą medį laikė mintyje. Sako: "Baltrau, Baltrau (tėvas buvo Baltrus), ar miegi, klausyk, ką aš tau sakau!" — "Ką, ką?" — "Neik tu tų pinigų ir nekask, aš tau sakau. Ale neik ir nekask!" Tuosyk tėvas pabudo, apsidairė, kad jis miegąs. Ir liko pinigai nekasti. (J. Barauskas, Pakiauliškio k., Šilavoto v. Užr. V. Kulbokas, 1932.VIII.7. LTA 372/74).

79. Du vyrai Vaivorienėj kasė pinigus, o niekaip neiškasė. Vieną sykį jau buvo suvisu beišimę, atvažiuojanti Varnelienė (mirus buvo) porą arklių, kuočiu. Šiuodu susigėdo, kai pamatė atvažiuojant, ir pabėgo. Paskiau antrą sykį kasė du vyrai tuos pačius pinigus. Jau vėl buvo iškasusiu visaisi, bereikėjo iškelti katilą iš duobės. Tada atėjo biesas ir sako: "Kurs be brostvy, tą grobsime." Vienas buvo be brostvy, tas iš duobės ir antras paskui, ir palakstė abudu. Paskiau kai usgrįžo, neberado pinigų. (Stakaniekė, 60 m. a., Plungės m. Užr. J. Micevičius, 1934. LTA 470/2).

80. Kartą trys žmonės [Pakapės lauke] kasė kasė ir atkasė geležinę skrynį. Atbėgo trys šunės, palojo ir nubėgo, — kasėjai nepabūgo. Kai tik šunės dingo, tuoj pasirodė trys kareiviai ir pradėjo statyti karluves. Vienas [kareivis] tada sušuko: "Ku-

rį pirma imsím?" Kasėjai metė lopetas ir pabėgo, — jiems pasidarė baisu, vienas net mirė. Vėliau skrynios neberado. (Davainių k., Dusetų v. Užr. B. Urbonas, 1935. LŽV 1706.)

81. Puokės kaime yra senos kapinės. Tose kapinėse yra labai sena, kokių 200 metų senumo, liepa. Žmonės pasakoja, kad po ta liepa esą užkasti pinigai ir kad tuos pinigus saugo velniai. Vieną kartą susitarę keturi vyrai iškasti tuos pinigus. Pasiėmę lopetas, jiešmą ir šautuvą, visi keturi nuėję į kapines. Pradėjo kasti. Kasdami žiūri, kad didelis kiškis bėga ir bėga aplink kapines. Vienas vyrų paėmęs šautuvą sako: "Aš jį tuoj nušausiu." Kiti sako jam: "Nešauk, gal būt, jis yra velnias." Jis neklausydamas jų pykšt į kiškį. Bet vienas iš jų tuoj krito negyvas žemėn. Likusieji baisiausiai persigando, matydami savo draugą nebegyvą. Bet matydami, kad čia yra velnio darbas ir kad čia tikrai yra pinigai, nieko nežiūrėdami ėmė kasti toliau. Greit atkasė didelį grabą. Tuoj visi trys sukibę nuvožė. Bet visi baisiausiai persigando pamatę, kad iš grabo pakilo žilas senis su ilga barzda ir pilnomis saujomis pinigų. Tuoj jie atsipeikėjo pamatę, kad tas vienas senis jiems trims nieko negalės padaryti. Tik staiga šmukšt iš liepos nusileido virvė ir balsas sušuko: "Kurį pirma karsim: baltkelnį, mėlynkelnį, dryžkelnį?" Mat, vienas buvo baltomis kelnėmis, antras mėlynomis, o trečias dryžomis. Visi trys persigandę šoko bėgti, kiek tik kojos galėjo nešti. Paskui visi trys susirinkę sutarė niekam nesakyti, kad savo draugą nušovė ir ryto metą nuėjo jo laidoti. Nuėję jie nustebė, kada rado duobę užkastą ir dailiai užlygintą, o draugo lavono visai nerado. (L. Budrys, 75 m. a., Žem. Kalvarija. Užr. A. Brazdeikis, 1928.XII. LTA 1167/6).

82. Žem. Kalvarijos miestelyje, netoli Večerninkės koplyčios, tuoj už tvoros yra daržas. Vieną kartą tame darže trys vyrai kasė duobę. Iškasę apie 80 cm gilumo, užtiko didelį grabą, trimis geležiniais lankais apkaltą. Apvalę jį nuo žemių bandę pakelti. Bet nors dėjo visas sylas, grabo negalėjo nė maž pajudinti. Tik sudavus į jį su kastuvo kotu grabe kažin kas žvangėjo. Jau jie norėjo atsinešti kirvį, prakirsti grabo lentas ir pažiūrėti, kas tame grabe yra. Mat, iš seno buvo pasakojama, kad Žem. Kalvarijoje, kaip tik netoli tos vietos, esą užkasti grabe būk tai prancūzų kariuomenės pinigai, kada jie bėgę per Lietuvą. Jie nutarė nueiti paklausti kleboną ar galima prakirsti grabą. Klebonas grabo prakirsti neleido, bet liepė toje pačioje vietoje jį užkasti. Vyrai taip ir padarė. Grabas tebėra užkastas tame darže ligi šiai dienai. Vienas iš tų kasėjų dar tebėra gyvas ir gyvena Plungės mieste. Jis galėtų ir tą vietą parodyti, tai tulas Steckis. (L. Budrys, 75 m. a., Žem. Kalvarija. Užr. A. Brazdeikis, 1928. XII.20. LTA 1167/11).

KAI KAS IŠ KNYGŲ

Labiausiai nustebinantį gestą padarė Pietvakarių Metodistų univerteto Dallase (Texas) atletų skyrius, paskirdamas 100,000 dolerių sumą, kuri turi būti sunaudota keliant intelektualinį domesį universitetui ir pietvakariams, išspausdinant jų mokslinius tyrinėjimus ir paskelbiant įvairios medžiagos šaltinius.

—o—

S. Maugham neseniai taip pasisakė apie savo raštų vertintojus: "Niekad neskaičiau jūsų atsiliepimų. Aš esu šmokes nesirūpinti, ką sako kritikai. Tarp kitko, negali gi visiems patikti tavo raštai". O savotiškai šypsodamasis pridūrė: "Dabar, kai pasenau ir išbaigiau rašymo talentą, vienintelis dalykas ką aš dar galiu, tai — būti kritiku".

KALBOS DALYKAI

REDAGUOJA
DR. P. JONIKAS

AMERIKOS LIETUVIŲ KALBA

(Tęsinys iš Nr. 215.)

XXXII. ČIKAGOS LIETUVIŲ ŠVIESUOLIŲ "RATELIS"

Netrukus po šerno pokylio buvo įkurtas Čikagos lietuvių šviesuolių "Ratelis", angliškai pavadintas "Lithuania Club", kuris čarterį gavo Springfielde 1908 m. liepos 9 d. ir buvo inkorporuotas Iliojaus valstybės visuomeninės ir intelektualinės (social and intellectual) veiklos draugijos vardu. Pirmūnai, arba "Ratelio" branduolio sudarytojai, buvo šie vyrai: Dr. Žymontas, Balevičius (dabar Balutis), adv. Rutkauskas (miręs), Dr. Rutkauskas, adv. Bračiulis (miręs), Dr. Graičiūnas (miręs), Dr. Kūlis (miręs), "Lietuvos" ir šerno knygų leidėjas Olšauskas (miręs) ir kiti. Paskui įsirašė į "Ratelį" Dr. Drangelis, Mikas Petrauskas (miręs) ir kuone visi liberalinės pasaulėžiūros Čikagos lietuviai inteligentai.

Didžiausia savo pareiga ir darbu laikydamas lietuvių švietimą, "Ratelis" įsteigė Bričporte lietuvišką knygynėlį ir skaityklą.

Kai kurie iš "Ratelio" pirmūnų (labai maža jų bėra gyvų) laikosi nuomonės, kad jų įkurtas knygynėlis ir skaitykla būvę pirmutiniai tos rūšies švyturiai lietuviškojoje Amerikoje.

Tačiau jie klysta.

Štai ką sako "ISTORIJA ČIKAGOS LIETUVIŲ":

"1893 m. Skaitlius Čikagos lietuvių dar labiau pasidaugino. Saliunai pradėjo dygti kaip grybai po lietuvių. Užsidėjo 4 naujos lietuviškos draugystės, būtinai: 'Susivienijimo Lietuvių Amerikoje' kuopa, Draugystė šv. Jono Krikštytojo — bažnytinė, įkurta 9 d. Liepos; Muzikantų Dr-tė — 23 Rugsėjo, neilgai vienok gyvavus, ir Draugystė Simano Daukanto, tautiškai - moksliska, įkurta 12 d. Lapkričio, bet vėliaus, patekus po priegloba kn. M. Kraučiuono, pavergta tapo į bažnytinę, kuriai be kunigo daleidimo nevalė buvo jokio tautiško apvaikščiavimo. nė moksliskų pranešimų laikyti. Ir įvyko teip, kad tos draugystės sėnariai, ažuot mokslo, apsikabinėjo plačiomis šarptomis ir po du kartu ant metų vaikščiojo prie išpažinties. 29 Spalių, dar prieš užsidėjimą Sim. Daukanto dr-tės, kada Čikagos lietuviai išvyjo kn. Kolesinska, o kn. Kraučiuonas prisilaikė dar pas lenkų kn. Novickį South Chicagoje, lietuviai parapijinėj svetainėj iškilmingai apvaikščiojo šimtmetinį Simano Daukanto jubilėjų. Užsidėjus draugystei, ji ir kitais metais mėgino apvaikščioti metines Sim. Daukanto šventes, bet kada ant apvaikščiojimų kurs nors iš kalbėtojų ką nors aiškiau apie mokslo reikaliningumą išsitarė, tam kitą metų kn. Kraučiuonas jau nedaleido kalbėti. Ir teip kasmetis siaurino draugystės tiesas, kol, ant galo, ta draugystė ne tapo priversta atsisakyti nuo kunigiškos globos ir parapijinės svetainės o pasijieškoti sau kitą liuosesnę vietą. Po pasitraukimui kn. Kolesinsko, pakol dar iš South Chicago neatsikraustė kn. Kraučiuonas, lietuviai jautėsi liuosi ir visi dirbo ant tautiškos dirvos. 31 Gruodžio visos draugystės sušaukė į parapiji-

ne svetainę didelį lietuvių susirinkimą ir kalbėjosi apie tautiškus reikalus. Ant susirinkimo tapo paduoti ir nutarti šie užmanymai: 1) Parašyti Čikagos lietuvių istoriją ir priduoti tokią ant atspaudinimo kn. J. Žebriui prie jo rengiamos Geografijos. 2) Parašyti Simano Daukanto jubilėjinę knygele ir išleisti ją kaštais Čikagos lietuviškų draugysčių. 3) Apvaikščioti atidarymą S. Daukanto dr-tės knygyno su prakalbomis ir deklamacijomis. 4) Apvaikščioti 4 d. Kovo ant atminties išsiliuosavimo nuo baudžiavų ir t.t. Iš tų naujų užmanymų visi džiaugėsi ir visi noriai prisėjo dėti kaštus ir remti pradėtą darbą, bet užstojus kn. Kraučiuoniui prabašėium, svetainė viešiemis lietuvių susirinkimams tapo neprieinama, ir visi tie užmanymai išsisklaidė ant vėjo. Teisybė, atidarymą Simano Daukanto dr-tės knygyno kn. Kraučiuonas daleido dar apvaikščioti, nes tasai apvaikščiojimas laikytas buvo 28 Sausio 1894 m. — toje pat dienoj, kada jis katik buvo parvažiavęs iš South Chicago" (psl. 10-11).

Taigi, kaip matome, "Ratelio" įkurtas knygynas nebuvo pirmutinis lietuviškas knygynas Amerikoje. Simano Daukanto draugija įkūrė knygyną ir jo įkurtuves atšventė su apvaikščiojimu net 15 metų anksčiau. Labai galimas daiktas, kad kur nors kitur buvo įsteigtas lietuviškas knygynas dar anksčiau, bet tuo tarpu neturiu tikrų žinių, ir todėl prašau gerb. skaitytojus, jei turite tokių žinių, pranešti man.

O "Ratelio" įkurtas knygynas — skaitykla išsilaikė keletą metų, kol pavirto į "Aušros" mokyklą.

Bet kas atsitiko su pačiu "Ratelium"?

Ligi I Pasaulinio karo, per karą ir po karo jis laikėsi tvirtai. O kai atgavo Lietuva nepriklausomybę, jis dar labiau sustiprėjo ir pagyvėjo tautine savo veikla. Bet paskui pradėjo menkėti, negaluoti, ir 1932 m. jau visai merdėjo. Bet vis dėlto savo mirtimi nemirė ir mirti nenorėjo; tai tuojau pamatysime.

Mirties nuosprendis:

"Lietuvių Ratelio" likusiųjų narių susirinkime, 1949 metų kovo 22 dienoje, G. A. Neckrosh rezidencijoje, 8046 S. Artesian, liko priimta sekama rezoliucija: Kadangi jau nuo 1932 metų Lietuvių Ratelis neparodė jokios veiklos ir tik vieną kartą į metus, arba dar rečiau, laikydavo susirinkimus vien draugijos palaikymui; kadangi Lietuvių ratelyje (vieniems mirus, kitiems nustojus duokles mokėti) bepaliko tik penki ar šeši nariai, ir kadangi buvusioji sutaupintų pinigų suma kas met mažėja, todėl lai būna nutarta, kad Lietuvių Ratelis būtų likviduotas; kad likusioji suma pinigų būtų padalinta labdaringsiems lietuvių įstaigoms sekamai: Amerikos Lietuvių Tarybai, Amer. Liet. Bendram Fondui ir likusioji galutinė suma būtų skirta lig šiol susidariusių išlaidų padengimui, ir kad šią rezoliuciją paliudytų visi likusieji nariai savo rankos parašais virš minėtoje dienoje."

Bet ar "Ratelis" pasidavė likviduojamas, ar marinamas? Anaipol! Jis gyvavo kaip gyvavęs, net vienu ar dviem nariais padaugėjęs. Nes štai 1950 m. vasario 27 d. buvo likusiųjų 7 jo narių (the remaining seven members) susirinkimas, per kurį vėl buvo nutarta "Ratelį" likviduoti (decided to dissolve it). Tačiau jis ir šitam mirties nuosprendžiui nepasidavė, oi

nel! Štai "Čikagos vadovas", pažymėdamas senąsias ir naujasias Čikagos lietuvių kultūrinės draugijas, nepamiršta ir "Ratelio", ir psl. 181 sako: "Lithuania Club. Sekretorius: Dr. Kazys Drangelis (D.D.S), 2420 W. Marquette Rd., Chicago, Ill. Įst. 1908". O žinant, kad tiek daug lietuviškų draugijų ir nemarinamos išmirė, bet "Ratelis", net du kartu marintas, išliko, lyg ir sakyte kas sako, jog jame esama stebuklingų patvaros jėgų. Ir kas gi tos jėgos per vienos? Nugi štai:

Kai "Ratelis" buvo tvirtas, tai ir jo izdas buvo nemenkas. Ir tik dėl to ir jo statute labai garbingai švita garbinga pastraipa: jei "Ratelis" būtų kada nors likviduotas, tai jo izdas turi atitekti Vytauto Didžiojo Universitetui Kaune. Ir dabar aišku, kodėl taip stebuklingai "Ratelis" su mirtimi apsilenkia — likviduojamas nesilikviduoja. Jis labai kantriai ir griežtai laikosi, laukdamas, kada Lietuva bus laisva, ir tada jis smagiai risis į Kauną, kur padės savo izdą į Vytauto Didžiojo Universiteto izdinę...

(B.d.)

Dr. Alg. Margeris

PATAISYKITE

Savo seną Pečių, Furnasą arba Boilerį

NORTHWESTERN STOVE REPAIR CO.

Turi dalis pritaikomas visiems Pečiams, Furnasams ir Boileriams.

TRYS DIDELĖS KRAUTUVĖS CHICAGOJ

Dabar yra laikas patikrinti savo pečių ir furnasą reikiamam sutvarkymui ir pataisoms. Atlikite tai kol oras švelnus. Išvengkite furnaso taisymo šalčio metu.

662 WEST ROOSEVELT ROAD
8812 S. COMMERCIAL AVE. 2323 MILWAUKEE AVE.

MONroe 6-6600

MUTUAL FEDERAL SAVINGS

Rekordas...

- ★ Įsteigta Chicagoje 1905 metais.
- ★ Nuo 1905 metų ši bendrovė pergyveno karus, ekonomines depresijas, panikas ir krizes ir savo taupytojams išmokėjo kiekvietą sutaupytą dolerį
- ★ Aukštus dividendus išmokėjo visada be perstojo
- ★ Partrauksim jūsų pinigus iš kitur, jei atnešite savo banko knygutę.

Nelaukit—Pradėkit Taupyti Šiandien!

Istaigos valandos: Kasdien nuo 9-tos ryto iki 5 val. po pietų, Ketvirtadieniais nuo 9-tos valandos ryto iki 8 val. vakaro, Trečadieniais visai neatidaroma.

AND LOAN ASSOCIATION

2202 W. Cermak Rd. • Chicago 8, Ill.
JOHN A. KAZANAUSKAS, Pres. • Tel. Vt. 7-7747

MARQUETTE PARKE

Vienišas suolas Marquette parke svajoja —
Gal kam praevių retokų pagailę bus jojo,
Gal kas sušildys, prisėsdamas rūškaną dieną,
Leis jam pamiršti motinos medžio kamieną,
Brendo kuriam, tikėjos išaugt lig padangių...
Žmonės tie patys nukirto jo motiną brangią.

Suolas — ne doleris, niekas prie jo nesustoja.
Štai tik užklydęs beržo lapelis plasnoja,
Tūpia — ir šilumą suolas jausti ima,
Šitaip prabilus keistam Lietuvos piligrimui:
“Vargšė suoleli, tau liūdna, nelinksma man irgi.
Lengva suprasti abiem bus kenčiančią širdį.

Biro man ašaros paslėptos, graudžios, lyg raudos,
Skinant nuo medžio mergaitėi ir į knygą įspraudus:
Verkėm abu dar gailiau, be vilties, nusiminę,
Viesului verčiant apleist numylėtą Tėvynę.
Glostė dažnai ji knygą ir mano kūnelį,
Nubloškė vėjas iš knygos mane čion į šalį.

Veltui man piešt tau gintaro krašto gražumą,
Jūros ir upės, ir ežero lobių gausumą,
Vieversį, keliantį žemdirbį dirvą purenti,
Himną lakštingalos svajū ir ramybės pakrantėj.
Dygo iš prakaito mokslas, menas ir gėris,
Jautės kiekvienas, lyg vandens dykumoje atsigėręs.”

Krūpteli suolas — lapui atsako ūmai:
“Gera tik ten, kur lopšys, kur tėvai, kur namai.
Tėviškės vargo gyvūnas jautrus, man atrodo,
Niekad nekeis į kaimyno nors aukso aruodą.”
Šnibžda lapelis: “Laimingas, tai ko tu vaitoji?
Lemta tau amžių pabaigt juk žemėj savojoj.”

8.13.1953. Chicago.

Apie seniauėjusius laikraščius

Rugsėjo 19 d. “Naujienu” 221 num., straipsnyje “Iš Chicago Lietuvos praeities”, A. Ambrose cituoja “Kataliką”, 1899 m. Nr. 6, kuriame buvo pranešta, kad laikraštis “Nauja Draugija” sustojo ėjęs gegužės 1899 m. “N. D.” buvusi laisvų pažiūrų; bet kur ji ėjo, nepasakyta.

Atsiliepdamas į tai, rašo Frank Lavinskas, iš Long Island City, N. Y.:

“Nauja Draugija”, savaitinis laikraštis, pašvęstas darbininkų reikalams, ėjo Baltimore, Md. Pirmas numeris pasirodė 1899 m. sausio 13 d. Buvo išleista tik 19 numerių. Paskutinis numeris išėjo 1899 m. gegužės 19 d.

“Leido ‘Naują Draugiją’ gerai žinomas V. Karalius.”

Fr. Lavinskas rašo, kad dar anksčiau, 1896 metais, ėjo “Kardas”, bet neilgai, nes buvo “per aštrus”. Ėjo “Apšvieta”, taip pat neilgai. Jo esą surinkti ir irišti šitų ir kitų seniauėjusių laikraščių komplektai.

Chicago—žuvies centras

Chicago miestas turi didžiausias visame žemyne žvejybos organizacijas. Per metus čia gaunama 116 milijonų svarų žuvies; ji gaunama ir iš kitų pasaulio kraštų, kaip Kubos, Japonijos, Portugalijos, Ispanijos ir kt.

Į Siriją mokyklų prižiūrėti

Mrs. Drubeck, 10 W. Elm, Chicago mokytojų kolegijos instruktorė, išvyksta į Siriją prižiūrėti vietos mokyklų programos. Jos kelionę globoja bei remia JAV valstybės departamentas.

LIETUVIŠKĄ DUONĄ

ir įvairius kepsnius kepa iš tremties atvykęs patyręs
Lietuvoje kepėjas - specialistas
ALEKSAS GAIDJURGIS

STAR BAKERY

738 West 31st Street Telef.: CALumet 5-2173
(Tik pusė bloko į rytus nuo Halsted St.)
PRIIMAMI IVAIRŪS SPECIALŪS UŽSAKYMAI

PASIMATYKITE SU STANLEY LITVINU

APIE JŪŠŲ INSULIACIJOS PROBLEMAS
DABAR YRA LAIKAS ĮRENGTI SAVO NAMĄ ŽIEMAI

* * *
Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materiolių.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET Tel. VICTORY 2-1272
STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI.

IT'S TERRIFIC

A REAL FREEZER PLUS REFRIGERATOR!

MODEL LH-11K-11 cu ft

REFRIGERATOR-FREEZER

WONDERFUL NEW FEATURES INCLUDING:

- Roto-Cold Refrigeration.** Cold air circulates in refrigerator section so that all parts of it are uniformly cold!
- No Defrosting.** Frost never builds up in the refrigerator section!
- Moist-Cold.** High humidity keeps foods extra-fresh... even without covering—yet refrigerator walls stay dry!
- Bigger, Roomier Than Ever.** Has 39% more storage space per square foot of floor space than older models!

So new and beautiful! So different! You'll be amazed!

LEO BERMAN HARDWARE AND APPLIANCES

1638 W. 63rd Street HEmlock 4-6800
(1 block West of Ashland on 63rd St.)

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS.

DIDELIS IŠPARDAVIMAS

Taipgi turime visoki pasirinkimą reikalingų dalykų: vyrams, moterims ir vaikams.

Gavome didelį kiekį naujų rudeninių rūbų ir baltinių, ir parduodame sumažintomis kainomis.

Kviečiame Atsilankyti, Būsime Patenkinti Mūsų Kainomis ir Patarnavimu

LIETUVIŲ KRAUTUVĖ

Joseph's Dry Goods Store

3218 SO. HALSTED STREET
CHICAGO 8, ILLINOIS

NELAUKITE —

RYTOJ GALI BUTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polišą per mūsų kompaniją. Nelaimėi ištakus, neturėsite jokių nemalonumų.

“Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters”

O'MALLEY & McKAY, Inc.

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043
Telefonas Central 6-5208

Generaliai Agentai šių Kompanijų:
COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

GARSINKITĖS “NAUJIENOSE”

ČIURLIONIO ANSAMBLIS, KURIO BŪSTINĖ YRA CLEVELANDE

JONAS LEONAS

Lietuviškoji daina skamba ir skambės

Jau penkti metai čiurlioniečiai Amerikoje

Nuostabiosios Amerikos šalyje lietuviškajame gyvenime yra retai nuostabus reiškinys: jau penkti metai kai į šį kraštą atvyko čiurlioniečiai ir čia vis tvirtai tebegyvoja jų šaunūs lietuviškosios dainos, šokio ir muzikos meno junginys, sutelkęs keliasdešimt idealistinės širdies merginų ir vyrų ažuolų.

O viso šio vienintelio brangaus meniškojo sąjūdžio kūrėjas bei organizatorius ir vadovas yra klasikinis lietuvių ide-

alistas pavyzdys muzikas Alfonsas Mikulskis.

Penktieji metai tokio pobūdžio didelio čiurlioniečių junginio veiklos, žinant ir suprantant šio krašto būdingas sąlygas bendruomeniškajam veikimui ir matant tūkstančių lietuvių naujakurių laikyseną šventajam Lietuvos Laisvės Aukurui, — yra reti ir brangūs taurumo perlai, lieką skaisčiai ilgus amžius žėrėti mūsų tautos istorijoje.

MUZIKAS ALFONSAS MIKULSKIS

Alfonsas Mikulskis su lietuviškąja daina ištikimai susižadėjo prie Lietuvos gintarinės Baltijos vėjo pustomų Neringos kopų, gi galutinai ir neatskiriamai jai sielą ir širdį atidavė senajame Gedimino mieste, 1940 — 1941 m. ten įkurdamas ir suorganizuodamas "M. K. Čiurlionio ansamblį".

Su lietuviškąja daina Alfonsas Mikulskis budėjo Lietuvos

žemaičių pajūrio laisvės sargyboje, su lietuviškąja daina jis išėjo aną rūsčią žiemą pranašauti pavasarėlio tada komunistinių rusų pavergtai Lietuvai. Su lietuviškąja daina jis giedrino dvasią nacių laikmečiu Vilniuje.

Su lietuviškąja daina Alonsas

6—NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. —SATURDAY, SEPTEMBER 26, 1953

Mikulskis stiprina lietuvius pabėgėlius žengiančius į klaikiąją nežinios tremtį antrojo karo metu: Vienoje, Berlyne, Austrijos Vorarlbergo Alpėse — ten prie Reino arti amžinųjų ledynų Partėnuose, Bačiuns'e, Giotzyje...

Su lietuviškąja daina jis prisistatė antrojo karo nugalėtojams — amerikiečiams, anglams ir prancūzams, primindamas, jog vėl turi būti laisva Lietuva.

Su ta pačia lietuviškąja daina jau penktieji metai šiame žemyne Alf. Mikulskis drasko apdolerėjusią bei apdolerojančią širdį senojo lietuvių ateivio bei jo vaiko ir naujojo lietuvių bei jo sūnaus, jog jie neleistų išblėsti Lietuvos Laisvės židiniui.

Lietuvoje ir šiapus bei anapus Atlanto išvartieji čiurlioniečių darbo barai yra labai vertingi tautos gyvybei stiprėti.

Gi praėjusieji metai buvo ypatingo sėkmingumo. Visas čiurlioniečių meno junginys yra dabar pasiekęs puikias grožinio pajėgumo aukštumas. Todėl ir visi jo paskutiniai pasirodymai Clevelande ir už Clevelando ribų: Pittsburgė, Hartforde ir pagaliau Jungtinių Amerikos Valstybių sostinėje Washingtonė praėjo triumfuojančiai.

Čiurlioniečiai nežino kas yra ilsėtis, jiems yra nesuprantama, jog būtų galima liautis darbuotis lietuviškajam reikalui. Tad ir toliau jie yra numatę tęsti savo vertingąją veiklą Clevelande, o, progai pasitaikius, lankytis po visas Jungtines Amerikos Valstybes bei Kanadą.

Galima priminti, jog atrodo, kad didžioji ir stipri lietuviškoji bendruomenė Detroite netrukus susilauks šaunios čiurlioniečių lietuviškosios dainos ir šokio viešnagės. O po to didžios lietuviškojo meno puotos bus ir kitose vietovėse.

"M. K. Čiurlionio" ansamblio meno vadovybę sudaro: vadovas ir dirigentas Alonsas Mikulskis, asistentas — Algirdas Bielskus; kanklių orkestro vadovė Ona Mi-

kulskienė; tautinių šokių vadovė — Aldona Raulinaitienė; pranešėja Regina Malcanaitė; rezisorius — Petras Maželis; scenos — Antanas Kavaliūnas. Gi "exclusive management" yra Juozo Stempužio rankose.

Negaliu užmiršti to retai malonaus vaizdo Lietuvių salėje vasarą, kada tradicinėse čiurlioniečių iškilmėse jų sekretorius Jonas Citavičius skelbė čiurlioniečių tarybos nutarimą atžymėti šiuos nusipelnčius ansamblio narius, juos apdovanojant sidabro ženkleliais už pavyzdingą repeticijų lankymą ir dalyvavimą koncertuose per ketverius metus: Laimą Braziulevičiūtę, Malviną Švarcienę, Aldoną Liutkevičiūtę ir Petrą Kudukį.

Įteikta su pagyrimu garbės diplomai šiems ansamblio na-

(Tęsins 7-ame pusl.)

GERAS MATYMAS

Chester Moeny, United Currency Exchange savininkas ir vedėjas, 1012 West 31st Street, sako: "Jeigu jūs norite gerų akinių, būtinai užeikite pas Dr. R. J. Berk, 3502 So. Halsted Street. Mano profesijoje geras matymas yra labai svarbus dalykas, o nuo to laiko, kaip Dr. Berk pritaikė man akinius, aš galiu dirbti visą dieną, nenuvargindamas akių, be jokio akių įtempimo!"

Jūs taip pat galite išsivaduoti nuo akių įtempimo ir galvos skaudėjimo. Užeikite pas Dr. R. J. Berk dar šiandien! (Sk.).

riams, pavyzdinčiai lankiusiems repeticijas ir už dalyvavimą koncertuose per trejus metus: Irenai Johansonaitėi, Danutei Brazaitytei, Emanueliui Jarašiūnui ir Algirdui Gyliui.

Išreikšta padėka ir pagyrimas nepraleidusiems nė vienos repeticijos per 1952—1953 metus: Genutei Andrašiūnaitei ir Petruui Kudukiui. Taip pat išreikšta padėka ir pagyrimas už nuoširdų darbštumą ansambliui: Reginai Malcanaitei ir Albinai Kazlauskaitėi.

Išreikštas pagyrimas už uolų repeticijų lankymą 1952—1953 m.: Aušrai Barzdukaitei, Irenai Chmieliauskaitei, Aldonai Malcanaitei, Danai Koklytei, Militai Žižniauskaitei, Dainai Sukarevičiūtei, Emilijai Skrabulytei, Aleksui Kazakevičiui, Ignui Verbylai, Algirdui Krygeriui,

Juliiui Staniškiui, Algirdui Andrašiūnui, Henrikui Johansonui, Vytautui Kokliui, Skirmantei Šemetaitei, Jonui Citavičiui, Aldonai Valaitytei ir Danguolei Bartuškaitei.

Iškilmingai priimti tikraisiais ansamblio nariais: Gediminas Gedgaudas, Dorotea Sušinskaitė, Vytautas Brizgys, Viktorija Vaivadaitė, Česlovas Melsbakas, Gytis Barzdukas ir Dalia Skardžiūtė.

Taigi, gausiai mirga vardai šaunaus lietuviškojo darbo talkininkų. Ir pagalvoji, viena tvėje, jog visas mūsų lietuviškasis gyvenimas labai puikiai žydėtų, jeigu visose sirtyse turėtume daugiau Mikulskių, o visus lietuvius matytume lietuviškoje veikloje taip sąmoningus ir pareigingus kaip čiurlioniečiai.

Būkite kaip Mikulskis ir dar-

buokitės kaip patvarieji čiurlioniečiai, o ir visa lietuviškoji bendruomenė klestės!

Pažymėtina, jog čiurlioniečiai išleidžia puikiai įdainuotų 16 plokštelių rinkinį (kaina, rodos, 10 dolerių). Plokštelių jau galima užsisakyti "Čiurlionio" ansamblyje.

Džiaugiantis vertinga čiurlioniečių veikla norisi linkėti, jog Nežinomasis Likimas tenenutildo lietuviškosios dainos ilgesin-goju gaudesio tarp lietuvių iš-eivių šiaurės Atlanto, kol po visą pasaulį — laisvąjį ir pavergta-jį — išblaškytųjų ir ištremtųjų vargstančių ir kenčiančių bei žudomų ir žūstančių lietuvių il-gesys nesuskambės Laisvės Dai-na Nemuno, Priegliaus ir Ne-ries Upynuose.

Italija be laikraščių

ROMA. — Nuo praėjusio šeštadienio popietės iki pirmadienio ryto visa Italija gyveno be dienraščių, nes 24-ių valandų spaustuvininkų streikas paralyžavo beveik visą spaudą.

Atpigs bulvės

WASHINGTONAS. — Agrikultūros departamentas mano, jog netrukus turės pusėtinai atpigti bulvės. Bulvių derlius šiemet esąs labai didelis, o todėl jos turėsiančios atpigti.

MILWAUKEE, Wis. — Washington zoologijos darže nugaišo milžiniškas smauglys, kuris buvo 24 pėdų ilgumo ir svėrė 267 svarus. Jis buvo nupirtas prieš trejus metus.

2 GREAT APPLIANCES IN 1

THE NEW DE LUXE
G-E REFRIGERATOR-
FREEZER!

IT'S TERRIFIC

A REAL FREEZER PLUS REFRIGERATOR!

Model LM-95K
9.5 cu ft

REFRIGERATOR-FREEZER

New distinctive styling combined with startling mechanical features give you the finest in beauty, convenience and dependability. You'll really have to see it, to appreciate this wonderful new G-E Refrigerator-Freezer!

2 APPLIANCES IN 1

1. Real food freezer
2. No-defrost refrigerator

Includes these amazing features!

Roto-Cold Refrigeration gives you more uniform cold refrigerator section!
Moist-Cold food storage keeps food garden-fresh . . . even uncovered!

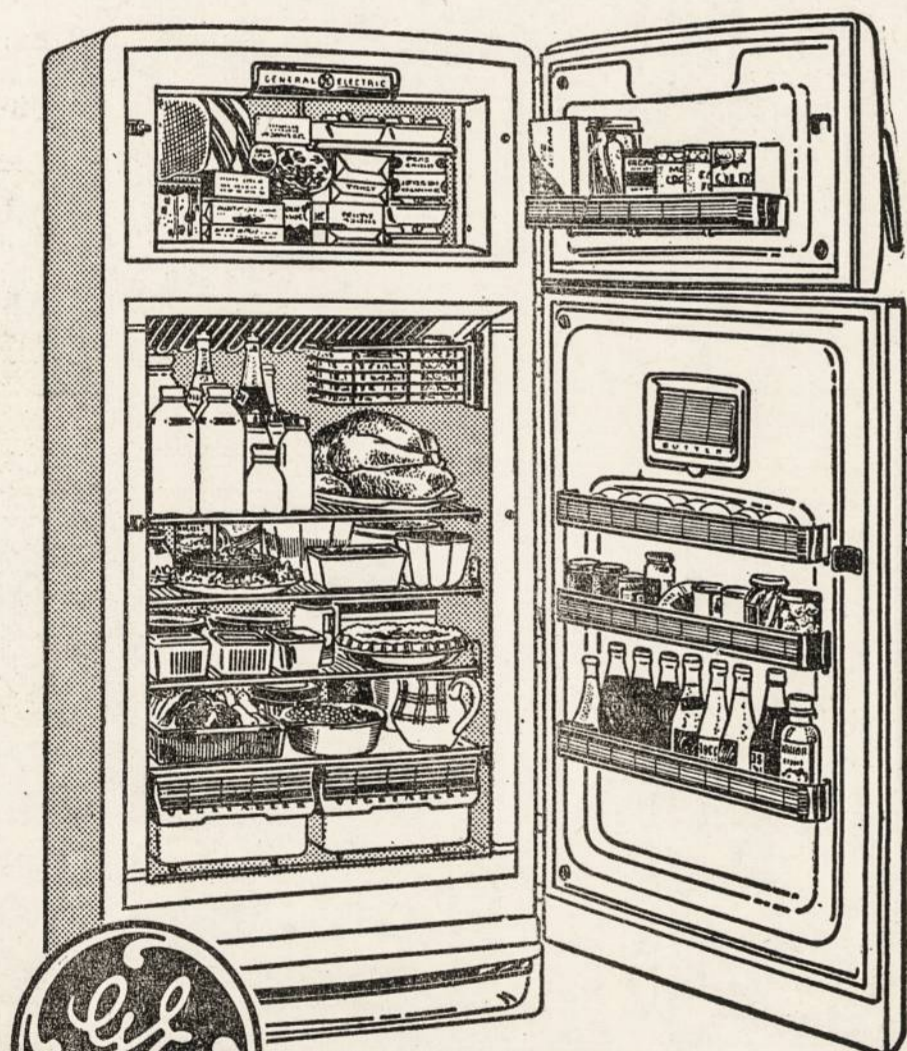
No Defrosting, because frost never builds up in refrigerator section!

Bigger, Roomier than ever. 20% more storage space per sq. ft. of floor space than older models!

Butter Conditioner keeps a whole pound of butter or margarine just right for easy spreading! Adjustable control.

Aluminum Space Maker Door Shelves for easy-to-reach storing of frequently used items! All shelves aluminum!

Redi-Cube® Ice Trays let you pick out one cube at a time or as many as you like!

MODEL LH-11K-11 cu ft

REFRIGERATOR-FREEZER

WONDERFUL NEW FEATURES INCLUDING:

Roto-Cold Refrigeration. Cold air circulates in refrigerator section so that all parts of it are uniformly cold!

No Defrosting. Frost never builds up in the refrigerator section!

Moist-Cold. High humidity keeps foods extra-fresh . . . even without covering—yet refrigerator walls stay dry!

Bigger, Roomier Than Ever. Has 39% more storage space per square foot of floor space than older models!

So new and beautiful! So different! You'll be amazed!

BEE JAY STORES

15 WEST HUBBARD STREET

Whitehall 4-3253

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS.

LIETUVIŲ ENCIKLOPEDIJA MUMS VISIEMS REIKALINGA

(Jos pirmajam tomui jau pasirodant)

Didelei mūsų tautos grupei atsidūrus už tėvynės ribų, žvelgiant į bendruosius Lietuvos reikalus, matome labai daug neatidėliotinų, tačiau sunkiai išsprendžiamų rūpesčių. Gi tarp pirmųjų tautos gyvybės davinių yra išlaikymas ir ugdyimas lietuviškosios kultūros.

Lietuvos išeivijai, pirmoje eilėje taip gausiai susitelkusiai Jungtinės Amerikos Valstybėse, yra tekusi atsakinga bei suprantama pareiga daug ir iš širdies visiems sutartinai darbuotis, jog būtų išlaikyta ir nuolat ugdoma mūsų lietuviškoji kultūra.

Mūsų visų pagrindinis idealas yra besiformuojąs Lituaniškosios Institutas, tačiau lygaus dėmesio yra, aišku, ir "Lietuvių Enciklopedija."

Yra likimo laimė, jog šiame krašte yra labar atsidūrę buvęs vyriausiasis "Lietuviškosios Enciklopedijos" redaktorius bei organizatorius prof. Vaclovas Biržiška ir visa eilė kitų jos pagrindinių bendradarbių. Jie visi, turėdami šios srities reikiamą prityrimą, yra visais atžvilgiais nepakeičiami tęsti bei vykdyti svarbų lietuviškosios kultūros darbą, — lietuvių tautai organizuojant jos pirmąją enciklopediją.

Reikia džiaugtis ir visiems tik renti žinomojo mūsų energingojo plataus žvilgsnio spautuvininko Juozo Kapočiaus parodytas kilnias ir drąsias pastangas imtis didžiojo ir sunkaus uždavinio — organizuoti ir išleisti "Lietuvių Enciklopediją"!

Kai prof. V. Biržiška ir J. Kapočius praėjusiais metais Lietuvių Enciklopedijos reikalu painformavo mūsų visuomenę, šalia parodyto tam greito ir stipraus pritarimo, tuojau pasigirdo negausių atskirų ir priešišku bei savotiškai siaurų ir keistai samprotaujančių pasisakymų

Aiškinta taip ir kitaip, esą reikalinga tik grynai lituanistinė enciklopedija... Nukalbėta, jog lietuvis šiame krašte neturėsiąs vietos bendrinei Lietuvių Enciklopedijai...

Tačiau, reikia pripažinti, susidarė pakankamas skaičius lietuvių, suprantančių bendrinės Lietuvių Enciklopedijos prasmę. Jie įgalino į gyvenimą ateiti Lietuvių Enciklopediją.

Ir prof. Vaclovas Biržiška, kartu su Juozu Kapočiumi Atlanto pakraštyje, Bostone, mums Lietuvių Enciklopediją jau patieks.

Vasarą Lietuvių Enciklopedijos leidėjas Juozas Kapočius prenumeratoriams išsiuntinėje šitokią malonų laišką:

"LIETUVIŲ ENCIKLOPEDIJA
366 W. Broadway,
So. Boston 27, Mass.

BRANGUS MŪSU
PRENUMERATORIAU,

Man tikrai malonu Tamstai pranešti, kad L. E. redakcinis ir spausdinimo darbas yra dirbamas visu intensyvumu ir atsidėjimu. Nežiūrint, kad stengiamės L. E. išleisti kiek galima tobulesnę ir gražesnę, kad dirbame per daug nesiskubindami, manome, jog pirmąjį L. E. tomą galėsime Tamstai išsiųsti š. m. rugsėjo mėn.

Norėdami pagerbti ir atžymėti tuos savo tautiečius, kurie įgalino emigracijoje L. E. surengti ir išleisti, jausdami, kad toks dokumentas reikalinga palikti ateičiai, su pirmuoju L. E. tomu išsiuntinėsimė atskiru leidiniu išleistą enciklopedijos prenumeratorių sąrašą (jame bus tik pren. pavardė, vardas ir gyv. valstybė). Kad išvengtumėm klaidų, prašome Tamstą čia pridėdamam lapelyje patikslinti savo pavardę, vardą ir adresą.

Tamsta gerai žinote, kad L. E. leidykla iš anksto prenumeratorat mokesčio nerinko, viena pati pasiimdama L. E. leidybos finansavimo našta ir atsakomybę, kol reikalas nebuvo išstudijuotas ir suorganizuotas, nežiūrint, kad nemažas kiekis prenumeratorių tą mokesčių siūlė iš anksto sumokėti. Tačiau dabar, kai L. E. išleidimas jau yra konkretus dalykas, nuoširdžiai prašome Tamstą pasisakyti, ar Jūs norite pirmąjį tomą gauti apdėtu mokesčiu (tas Jums kaštuos daugiau 40 centų pašto išlaidų), ar galėsite iš anksto atsųsti mums \$7.50 + 25 centus papr. pašto išl. (septyniš dol. 75 centus). Tas L. E. leidyklai žymiai palengvintų veikalo ekspediciją, todėl lauksime greito Tamstos pasisakymo.

Jeigu Tamsta į šį mūsų laišką neatsiliepsi iki š. m. rugpjūčio 1 d., tai mums bus aišku, kad Tamstos adresas tikras, kad L. E. pirmąjį tomą mes turime Jums išsiųsti apdėtu mokesčiu.

Drauge su šiuo laišku siunčiame Tamstai vieną L. E. prenumeratorat blanką. Tamsta esi L. E. garbės leidėjų tarpe, tad mes tikimės, kad neatsisakysite įrašyti vieną artimesnį savo kaimyną ar bičiulį į L. E. prenumeratorių šeimą. Iš anksto nuoširdus dėkui už talką.

Jungdamas Tamstai nuoširdžius linkėjimus ir reikšdamas nuoširdžių pagarbą, visa širdimi noriu tarti dar paražodžių: Drauge su Jumis mes ištesėsime!

JUOZAS KAPOČIUS,
L. E. Leidėjas"

Neseniai viešėjau Bostone ir ten, susipažinęs su visais "Lietuvių Enciklopedijos" reikalais, turiu pripažinti, jog J. Kapočiaus laiškas 100% atitinka tiesą.

Bostone daug ir ilgai kalbė-

8—NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, SEPTEMBER 26, 1953

PROF. VACLOVAS BIRŽIŠKA

jau su vyr. "Lietuvių Enciklopedijos" redaktoriumi prof. Vaclovu Biržiška, redaktoriumi prof. Pranu Čepėnu ir redaktoriumi-sekretoriumi poetu Stasiu Santvaru.

Taip pat išsikalbėjau ir su Lietuvių Enciklopedijos leidėju Juozu Kapočiumi.

Apžiūrėjau Lietuvių Enciklopedijos redagavimą ir spausdinimą.

Lietuvių Enciklopedijos vyriausiasis redaktorius prof. Vaclovas Biržiška ištikro yra

vaikščiojanti gyva reta lituanistinė enciklopedija. šis mokslininkas visa tai sistematingai, kaip stebėjau redagavimą, vykdo Lietuvių Enciklopedijoje.

Prof. Vaclovą Biržišką sutikau Vytauto Didžiojo universitete Teisių ir Ekonomijos mokslų fakulteto vadovybėje, kai pakeitęs Humanitarinių Mokslų Fakultetą ir baigęs PLP Karo Mokyklą, 1932 m. rudenį pradėjau studijuoti teisę.

Ilgą metų eilę ir pergyventi (Tęsinys 9-tam psl.)

Jūsų knygu rinkinys nepilnas, jeigu ten nėra Igno Šeinius RAUDONOJO TVANO

Ši knyga pirmiausia pasirodė švedų, suomių ir danų kalbomis, sukeldama skandinavų kraštuose didžiulį susidomėjimą. Dabar Talka išleido paties autoriaus paruoštą lietuviškąją jos laidą. 328 psl. Kaina \$3.50.

Tai nelinksma knyga,—rašo danų laikraštis Berlingske Tilende ir vis dėlto tai knyga, kuri turi būti skaitoma, nes ji tikrai pavaizduoja Lietuvos tragediją.

"Šeinius knyga yra ižymus dokumentas, nes ją sudaro autentiški liudijimai, kaip vakarų kultūros kraštas pirmą kartą istorijoje subolševikinamas be žymesnio pasipriešinimo,"—rašo suomių Finsk Tidskrift.

"Su istoriko pagarba faktams, Šeinius jungia rašytojo talentą visa tai perduoti literatūriška, meniška forma"—švedų Helsingborgs Posten.

Reikalaukite pas knygu platintojus, Naujienose arba rašykit tiesiai leidyklos įgaliotiniui Stepui Zobarskui, 85-42 91st St., Woodhaven 21, New York.

NUOMOKITE SOKOL CHICAGO HALL

Vaidinimams, Susirinkimams, Banketams, Šokiams, Pobūviam, Vestuvėms ir kitoms pramogoms.

Nužemintos kainos vestuvėms ateinančiais mėnesiais. Kreipkitės į:

ANTON M. PUSTOVER, Mgr.
2337-45 So. Kedzie Chicago 23, Ill.
Tel.: Bishop 7-8899

LIETUVIŠKA ISTAIGA

SAFETY OF YOUR SAVINGS

CRANE
2555 West 47th Str.
CHICAGO 32, ILL. LAF. 3-1083

Savings & LOAN ASS'N
INSURED UP TO \$10,000
3% SAVINGS

B.R. PIETKIEWICZ PRES.

GARSINKITĖS NAUJIENOSE

(Tęsinys iš 8-to psl.)

įvairūs sunkūs politiniai sukrėtimai, stebint man dabar šį liuanistą mokslininką veteraną, atrodo, pro jį praėjo, jį tik sustiprindami ir užgrūdindami.

Mudviejų pokalbiai, vaikščiojo enciklopediškai, visokiais klausimais. Prisiminta anoji, tarp kitko, "Spaudos Fondo" Lietuviškoji Enciklopedija (man ir ją, kaip kitados "Lietuvos Aido" ir "Eltos" korespondentui, yra tekę, stebėti).

Profesorius aštriu, giliu ir nuosekliu sprendimu gyvena visais lietuviškojo gyvenimo reikalais. Jis yra, kaip ir anuomet Vytauto Didžiojo ir Vilniaus universitetuose, skaidrus lietuviškųjų reikalų idealistas ir dabar su visokeriopu darbštumu ir giliu kruopštumu. Tai gausios energijos ir stiprios valios plačios erudicijos mokslininkas, visa siela ir širdimi atsidavęs Lietuvių Enciklopedijai. Prof. Vaclovas Biržiška tebėra geros sveikatos.

Giliai įsijautęs visais Lietuvių Enciklopedijos redakcijos reikalais yra senas ir patyręs enciklopedininkas — redaktorius prof. Pranas Čepėnas. Lygiai taip pat kruopščiai tvarko visus Lietuvių Enciklopedijos redakcijos reikalus šio leidinio redaktorius-sekretorius poetas Stasys Santvaras. Prof. Pr. Čepėnas, be to, yra visuotinės istorijos skyriaus redaktorius, o Stasys Santvaras — teatro skyriaus redaktorius.

Lietuvių Enciklopedijos pagrindinėje redakcijoje dar yra Antanas Bendorius (kartu redaguojas ir geografijos skyrių) ir Dr. Juozas Girnius (kartu redaguojas filosofijos ir sociologijos skyrių).

Kiti Lietuvių Enciklopedijos redaktoriai yra: plk. Kazys Ališauskas — kariuomenės, aviacijos, laivyno skyriaus; plk. Juozas Andrius — kartografijos ir geodezijos; prof. Dr. Jonas Balys — tautosakos-tautotyros; prof. Viktoras Biržiška — matematikos ir technikos; Bernardas Brazdžionis — visuotinės literatūros (be to, jis dirba kartu ir spaustuvininko darbą — linotipininku); Dr. Domas Jasaitis — medicinos; Dr. Juozas Jakštas — vidurinių amžių istorijos; prof. Dr. P. Jucaitis — chemijos; adv. Andrius Keturakis — sporto; prof. Steponas Kolupaila — hidrologijos; prof. Ignas Končius — fizikos; prof. Dr. Domas Krivickas — teisės; Dr. V. Literskis — mineralogijos ir paleontologijos; prof. Dr. Vincas Maciūnas — lietuvių literatūros skyriaus; prof. Česlovas Masaitis — astronomijos; Antanas Mažiulis — etnografijos; prof. Dr. Juozas Motiejūnas — veterinarijos ir zoologijos; prof. Dr. Juozas Pajaujis — ekonomikos; kun. Jonas Pauperas — evangelikų-liuteronų religijos; agr. Bronius Povilaitis — agronomijos; kun. Dr. Juozas Prunskis — žurnalistikos; prof. Dr. Jonas Puzinas — archeologijos; prof. Juozas Ruktys — miškininkystės; prof. K. Rėgelis —

botanikos; Dr. P. Mažeika — okeanografijos ir jūrininkystės; Dr. Vanda Sruogienė — Lietuvos istorijos; Kazys Sėsnulevičius — žuvininkystės; kun. Dr. J. Vaišnora — katalikų religijos; Dr. Antanas Vasiliauskas — papild. istorijos mokslų; prof. Juozas Žilevičius — muzikos; Viktoras Visgirda — dailės; prof. Dr. Antanas Rutka — antikos (klasikų); kalbos skyriaus redaktoriai yra: prof. Dr. P. Jonikas, prof. Dr. Antanas Salys ir prof. Dr. Pranas Skardžius.

Redaktorių vardai visiems ne nuo šiandien pažįstami. Tai pajėgiausių lietuvių įvairių sričių žinomų sutelktinė.

Be to, Lietuvių Enciklopedijoje bendradarbiauja dar per 300 įvairių kitų atitinkamų sričių bendradarbių.

Džiugu, miela ir įdomu buvo stebėti šio šaunaus telkinio plaučių ir įvairių naujosios Lietuvių Enciklopedijos kūrimą. Klystai, kurie samprotautų, jog pirmieji Lietuvių Enciklopedijos tomai tebus perspausdinami Lietuvoje, pasirodžiusios Lietuviškosios Enciklopedijos. Ir pirmieji Lietuvių Enciklopedijos tomai yra naujos modernios enciklopedijos veikalai.

Lietuvių Enciklopedija, leidžiamoji dabar Bostone, yra labai didelis ir svarbus kultūros indėlis į mūsų tautos lobyną.

Lietuvių Enciklopedija yra pirmos eilės visų lietuvių reikalas. Jos kūrimą privalo remti visi, be jokių išimčių, kurių gyslomis srovėna lietuviškas kraujas. Lietuvių Enciklopedija mums visiems reikalinga!

Reta mūsų išeivijos gyvenime asmenybė yra gabus organizatorius spaustuvininkas Juozas Kapočius, pasiėmęs kilmę, tačiau labai sunkų uždavinį — išleisti didelę, modernią, bendrinę Lietuvių Enciklopediją.

J. Kapočių pažistu senai: nuo Lietuvos laikų, — dar iš Vilniaus ir Kauno. Sutikau jį karo metu Berlyne ir po karo — Hamburge. Praėjusiais metais

(Tęsinys 10 psl.)

SEE IT NOW!

New 1953

CYCLAMATIC FRIGIDAIRE

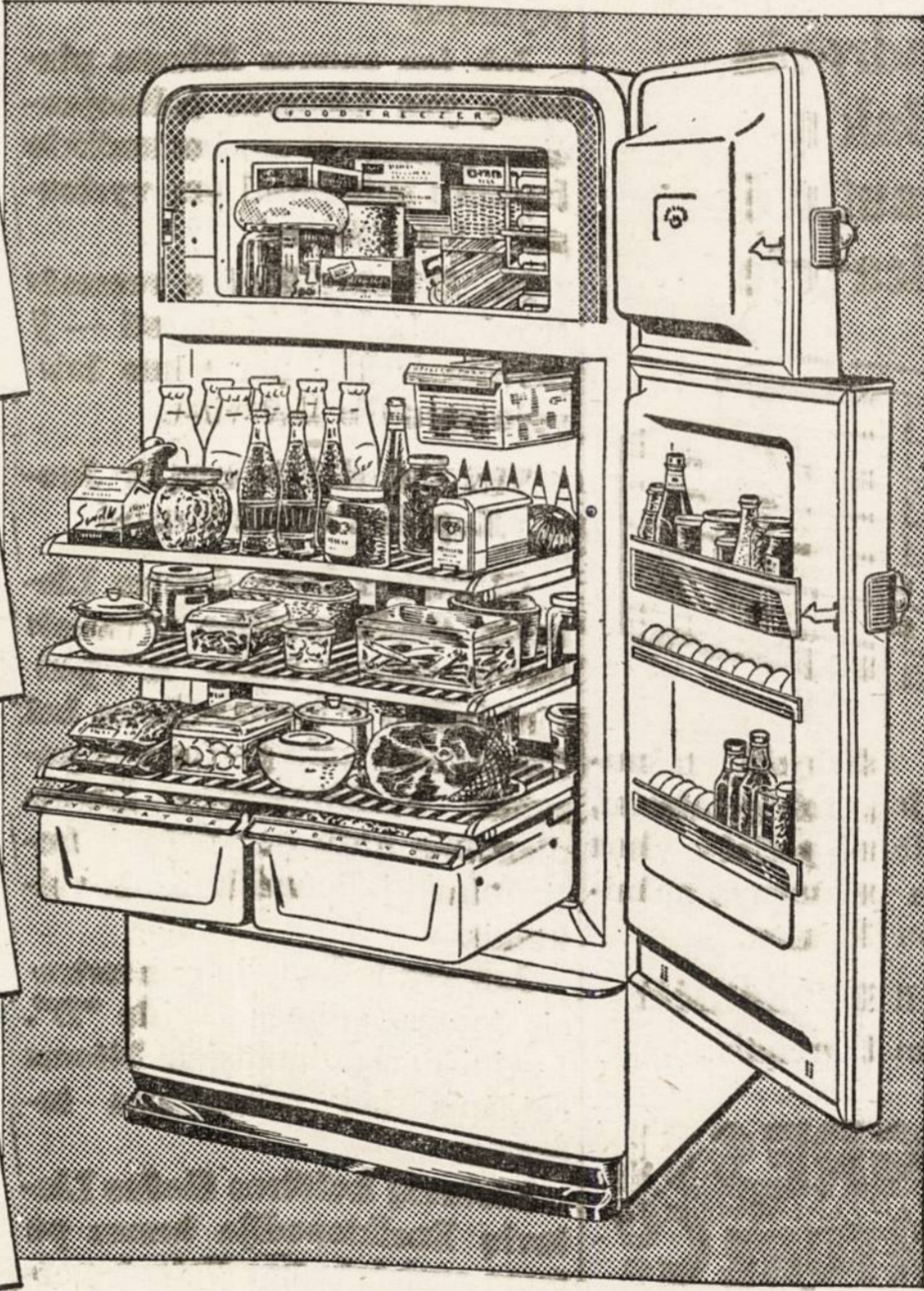
4 Big Features!

A true Food Freezer PLUS a big Refrigerator!
The Food Freezer is separate, sealed off from the refrigerator. Frozen foods stay store-fresh—never thaw out.

Exclusive Cyclamatic Heatless Defrosting!
Frost is banished like magic, without HEATERS, CLOCKS, TIMERS or BUTTONS! Pioneered and developed by Frigidaire.

Rust-proof Shelves Glide Out—All the Way!
ROLL-TO-YOU Shelves glide out full-length. Put all foods right at your finger tips!

Wonderful—New Butter Pre-Server
Another Frigidaire exclusive! Keeps butter at safe temperature... slices and serves it in easy-to-spread pats.

Plus All These Fine FRIGIDAIRE FEATURES

- Full-width Food Freezer holds over 73 lbs. frozen food
- Two big porcelain Hydrators hold nearly a bushel of fruits, vegetables
- Lifetime Porcelain Finish on interior
- Quickcube Ice Trays with Instant Tray and Cube Release
- Famous Meter-Miser mechanism with 5-Year Protection Plan
- Sliding Utility Tray for storing small packages
- Rust-proof aluminum Shelves

10.8 Cu. Ft. Imperial Model IS-108 shown.

Ask about all the other Cyclamatic, De Luxe, Master and Standard Model Frigidaires.

EASY TERMS

SOLTIS HOME APPLIANCES AND FURNITURE

2647 West 51st St.

HEmlock 4-7095

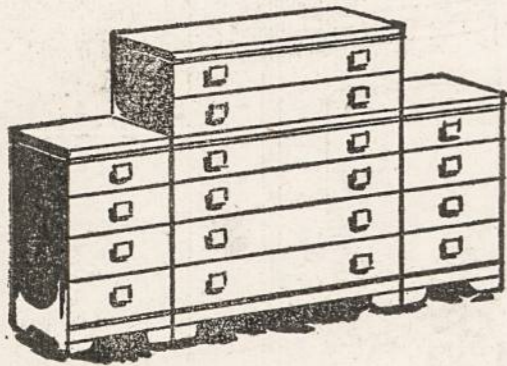
For
Finest
Selection
of
Men's
Formal
Wear
Come to

Hollywood

TUXEDO RENTAL

938 W. 63rd St. WA 5-1251

Seniausia ir
Populiariausia
Lietuvių
Bendrovės
Baldų
Krautuvė
Chicagoje

Vien gerųjų išdirbysčių rakan-
dai, televizijos, refrigeratoriai,
plovyklos, kilimai, pečiai ir visos
kitos namam reikmenys apka-
nuotos mažom kainom.

LENGVI IŠSIMOKĖJIMAI
Visuomet kreiptis:

**PROGRESS
FURNITURE CO.**

4181 - 83 ARCHER AVENUE
Prie Richmond gatvės
Tel. Lafayette 3-3171

SIUNTINIAI Į
LIETUVĄ

visus mokesčius
čia sumokėjus
100% apdrausta
DRABUŽIAI
GYDUOLĖS
ir t. t.

Jūsų giminės gauna be
jokių jiems išlaidų

**CENTRAL PARCEL
SERVICE, INC.**

220 SO. STATE ST., CHICAGO
Tel. WAbash 2-9354
Atdara šeštadien. iki 1:30 popiet.

Kas NAUJIENŲ nėra lietuš.
Dar ne pilnai apsišvietęs,
O NAUJIENŲ tiesos žodis
tikrą kelią jiems parodys.

(Atkelta iš 9-to psl.)

Ji norėjau pamatyti Brooklyne,
tačiau Lietuvių Enciklopedijos
organizavimo reikalais buvo iš-
sileidęs į Chicagoją.

Dabar radau J. Kapočių gra-
žų saulėtą kaitrios vasaros šeš-
tadienį išvargusiai pablyškusio
veido prie spaustuvės mašinos
spausdinantį Lietuvių Enciklo-
pediją. Tuo pat laiku Atlanto
pakrantėse mačiau gausius tūk-
stančius bostoniškių, tarp jų
sutikau su labai gero gyvenimo
išvaizda ir išraiška man visą
eilę pažįstamų lietuviškų vei-
dų.

Ne milijonus, bet jau tūk-
stančius uždirbą niekuomet taip
neatrodė, kaip dabar vargano-
se leidėjo pareigose Juozas Ka-
počius.

Jis dirba labai daug ir turi
sunkių rūpesčių, jog Lietuvių
Enciklopedijos leidimas būtų
ištesėtas.

Žvelgiant man visą Lietuvių
Enciklopedijos problemą, for-
mavosi kietas klausimas: ar iš-
laikys Juozas Kapočius? Ar ne-
užges šis mums visiems pake-
liui į Lietuvą—simboliškai ant
Atlanto kranto didingasis lie-
tuvių tautos garbės ir kultūros
švyturys?

Juk ten anapus Atlanto pla-
tybių yra Lietuvos žaliuojan-
čios lygumos ir šio bostoniško
švyturio spinduliai yra vyriaus-
iajai į ten skiriami.

Ne, ši lietuviškosios versmės
srovė neturi teisės sustoti — ji
privalo trykšti per visus lais-
vojo pasaulio lietuvius.

Visi lietuviai talkon, ir Juo-
zas Kapočius tikrai ištesės!

Gi šaunus ir modernus Lie-
tuvių Enciklopedijos pirmasis
tomas, apimęs raidę "A", puik-
iai įrištas ir išspausdintas bei
ilustruotas kaip geriausios pa-
saulio enciklopedijos šiomis
dienomis ateis pas lietuvi, be-
sirūpinantį lietuviškaisiais rei-
kalais.

Jau yra redaguojamas antra-
sis tomas, apimęs raidę "B".
Lygiai darbuojamasi ir kitoms
raidėms bei sekantiems to-
mams.

Lietuvių kultūros žiedas Lie-
tuvių Enciklopedija tomas po
tomo susirinks pas lietuvi, ver-
tą lietuvių vardo!

**NAUJAS
VADOVELIS!**

A. Rinkūno "Kregždutė"
I dalis

Elementorius, skaitymai ir aplinkos
pažinimas I-II skyriai.
Specialiai parašyta pritaikant
lituanistinėms mokykloms Kana-
doje ir Amerikoje. Kaina \$1.50
(kanadiškiais).

Užsakymus ir pinigus siųsti:

Spaudos Bendrovė

"ŽIBURIAI"

941 Dundas Street, W.,
Toronto, Ont., Canada

Prie "Naujienu" kai
priprasi—darbą, žinią,
—viską rasi.

10—NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, SEPTEMBER 26, 1953

SOTUS ALKANAM PADĖK

AID OVERSEAS, INC., 3133 S. Halsted St., Chicago 8, Ill. DA 6-3859
Bendrovė siunčia maisto siuntinius į Vokietiją ir kitus kraštus, išsky-
rus SSRS. Pristatymas trunka apie 17 d., nes siuntiniai siunčiami iš
Europos sandėlių. Pilnas draudimas. Reikalaukit pilno siuntinių sąrašo.

Let Us Remodel Your Old FUR COAT Into A New

FUR LINED CLOTH COAT

Beautiful All-Wool Fabrics
Lovely Colors;
Smart New Styles

FOR \$68
ONLY

OPEN 9 TO 6, MON. 9 TO 9

OR
Have it REMODELED
Into a Beautiful 1954
Style JACKET, CAPE
or STOLE at Very
Reasonable Prices.

Come in or Phone
DEarborn 2-2442
for FREE
Bonded Pickup

MICHAEL LASCARIS
Furs

22 W. MADISON ST.—3rd Floor
25 YEARS OF FUR COAT DESIGNING

GET THE GAS HEATER BACKED BY
\$38,342,000
OF HEATER EXPERIENCE

as different
from ordinary
heaters as
Television
is from
Radio!

Tropical Floor Heat

You owe it to
yourself to SEE the
SENSATIONALLY
BETTER --

Sieglor
PATENTED AUTOMATIC
GAS HEATER

**ILLINOIS FURNITURE AND
RADIO COMPANY**

1570 N. Milwaukee Ave. HUMBOLDT 9-1600

SAUGESNĖS vietos taupymui
niekur nerbsite. Kiekviena są-
skaita apdrausta iki \$10,000.
Penkiasdešimt penki metai
patyrimo ir draugiško patar-
navimo.

Štabas kalba lietuviškai

**DISTRICT
SAVINGS**

and LOAN ASSOCIATION

3430 South Halsted Street

POLEMIKA MŪSŲ LAIKRAŠČIUOSE

Nemažas kiekis mūsų laikraščių skaitytojų piktinasi akiplėšiskais polemiskais ginčiais. Vienas kitas jų nori rašyti baramą straipsnį, kad pamokytų besirengiančius peštis. Pama- no, pasvarsto ir numoja ranka: — Viešu išsibarimu nieks neatvedė klystančio į teisybės kelį. Posakiai su žodžiais "turim", "privalom", "reikia" ir pan. visiškai nebeveikia skaitytojų. Jų tiek prisakyta spaudoje ir susirinkimuose. Pavyzdžiu gali būti: lietuviškos išlaidos, išievių vienybė, tautos laisvinimas. Juo labiau pasakymai: — gerbiamieji netriukšmaukit, — arba — padoriau ginčykite, — vis vien liks bergždė. Išauklėtiems tie nurodymai nereikalingi. O mėgėjai kitus koneveikti ir viešai plūstis nekreips į juos dėmesio. Rasi, kuriam mušeikai pamokymas nepatiks, tai tikriausiai jis viešai išjuoks tave. Pagaliau, tos rietenos toks menkinis palyginimas su kitais mūsų tautos reikalais. Tesibara jie sau, kol redaktoriams pritrūks kantrybės.

Panašūs sumetimai sulauko geros valios žmones jungtis į visuomeninį darbą. Ne vieną žadina atokiau laikytis nuo bendruomenės ir užsidaryti savo šeimos aplinkoj.

Jei grubūs asmeninio pobūdžio ginčai, panašūs į dviejų priešų viešą susirašinėjimą, gana dažnai pasirodo laikraščiuose, tai aišku, kad daugumai skaitytojų patinka žiauri polemika, kur vienas stengiasi kitą kuo daugiau pažeminti ir įgelti į opesnę vietą, o antras atsikerta tuo pačiu ir dar su priedu.

Kas žino? Gal tie berniai yra teisingas atspindys mūsų žemos žurnalistinės ir iš dalies bendros kultūros? Tada asmeniniai užgauliojimai yra natūralus ir neišvengiamas reiškinys. Šios grupės skaitytojams įdomu, kada ginčijasi ne kokie mandagūs priešininkai (t. y. žmonės tik skirtingų pažiūrų ar interesų), bet tikri atkaklūs priešai, taip įnirtę, kad jiemis nesvarbu tvarkos, kovos ar dorovės nuostatai.

Skaitytojai domisi įvykiais, ir jų ryšiu su tuo, kas yra ir kas buvo, domisi veikėjų bei visuomeninių grupių žygiais, menininkų kūriniais, tikisi gauti iš spaudos visapusišką nušvietimą ir įvertinimą. Visa tai išryškėja tik nuomonių pasikeitimo arba ginčo keliu tiek gyvu žodžiu, tiek spaudoje.

Nebuvo kitos tautos, kuri taip mėgtų ginčytis visomis progomis įvairiais klausimais, kaip senovės graikai. Nenuostabu, kad anie graikai sukūrė visų mokslų ir meno šakų pagrindus ir išvystė juos iki tai gadynei galimos ribos. Ginčų atžvilgiu senovės graikai mums sektinas pavyzdys. Mes, išieviai, palyginamai, mažai ginčijamės dėl klausimo turinio, pvz. ar tiksliai pažįstame mus supančią fikrovę, kas yra esmėje naujos meno kryptys, kas privalo asmeniui, šeimai,

tautai, valstybei ir t.t. Tiesa, spaudoje mes dažnai stebim, kada du ar keli besiginėdami niekaip negali išspręsti klausimo, kuris iš jų, mandagiai tariant, protingesnis. Skaitytojams iš tokio ginčo tėra tiek naudos, kiek iš boksininkų ar gaidžių muštynių.

Kol kas mūsų spaudoje vyrauja ši smukdanti skaitytojų samonė polemika. Atrodytų, lyg polemikos grubumas reikėtų gerą lietuviškos žurnalistikos skonį bei toną. Ji pakankamai apkartinusi mūsų gyvenimą išievių. Be to, ji žaloja priaugančios kartos tautinę samonę.

Klaidinga būtų manyti, kad tik naujai atėjusieji nesugeba ramiai tvarkingai pasiginčyti. Nuo atsiradimo Amerikoje lietuviškos spaudos berniai buvo panašūs į mūsų šiandieninius. Bet senieji išieviai buvo savamoksliai, išėję sunkią vargo mokyklą. O mes naujieji skaičiuojam savo tarpe šimtus aukštai išmoksintų vyrų ir moterų, kurie didžiojamės prisdėje prie kėlimo lietuvių kultūros ir gerbūvio. O ginčų padorumu ir darbu mes nepranešam senųjų ateivių. Tai nėra mums garbė.

Imkim ateivį apie 25 metų amžiaus. Prieš 13 metų, kada Lietuva pirmą kartą pateko bolševikams, jis buvo dar vaikas. Jis nepajėgė suvokti, kaip ėjo bendruomeninis gyvenimas tenai, kas buvo gera, o kas bloga. Lygiai ir senasis ateivis, palikęs gimtąją šalį prieš I pas. karą, neturi vaizdo visuomeninio gyvenimo nepriklausomoje Lietuvoje. Ir vienam ir antram mūsų polemikos duoda pagrindo paabejoti, ar iš tikrųjų Lietuvoje buvo malonu ir gera gyventi. Besiginčijančių asmenų bruožai, jų kalbų turinys ir būdas kalbėti apie žmones, ir įvykius liudija iš blogosios pusės.

Skaitydami teisininkų, lituanistų, politikų, karininkų, rašytojų, žurnalistų polemiką jie turi daryti išvadą, kad didelė dalis lietuvių šviesuomenės yra žmonės labai pikto, net kerštingo būdo, nepakantūs, neištikimi nei tiesai, nei tautos gerovei, kupini savymeilės, žiūri vien tik savų asmeninių reikalų, turi polinkį ardyti ir purvinti tai, kas tautos pastangomis išsaugoti save nuo pražūties yra kuriama.

(Bus daugiau)

SHORT CUT TO BEAUTY

Cold Wave \$3.00 and up
Machine Permanent \$5.00 and up
Come in or phone for appointment
YARDS 7-1953

ESTELLE'S
BEAUTY SHOP
903 WEST 35th STREET
(1 block West of Halsted)

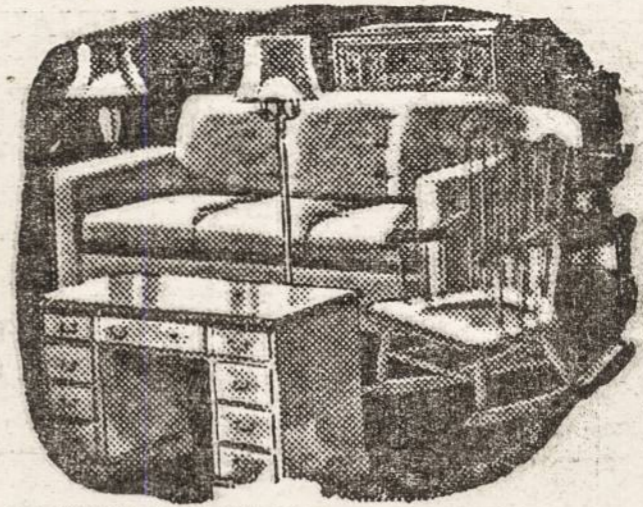
11—NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, SEPTEMBER 26, 1953

Lietuvių Krautuvėj didelis pasirinkimas

Baldai, šaldytuvai, pečiai, skalbiamos mašinos, lovos, matrasai, kilimai, radijo, televizijos setai, baldai vaikučiams.

**ZEMOS KAINOS
LENGVI IŠMOKEJIMAI
TUOJAU PRISTATOMA**

Baldai pagal užsakymą.

ROOSEVELT FURNITURE CO., INC.

2310 W. ROOSEVELT ROAD

Tel.: SEeley 3-4711

Krautuvė atidaryta sekmadieniais nuo 11 iki 4:30.

SKIP'S LIQUORS

5511 So. Damen Ave. WAlbrook 5-8202

190 PROOF, U. S. P. GRAIN ALCOHOL Fifth	\$4.99
IMPORTED GOLD LEAF FRENCH COGNAC Fifth	\$3.98
VIRGINIA DARE WINE LIGHT OR RED Half gal.	\$1.28
WHITE BEAR BEER Case of 24—12 oz. bottles	\$3.29
KIJAF (IMPORTED CHERRY WINE) Fifth	\$1.69
IMPORTED FRENCH BRANDY Fifth	\$3.19
HEINKENS BEER Case of 24 bottles	\$7.24
IMPORTED SHERRY WINE Fifth	98¢
CINZANO VERMOUTH SWEET OR DRY Fifth	\$1.49

LOWEST CASE PRICES IN TOWN

Žinokite kodėl vis daugiau šeimų taupo čia

Mūsų šalis sutaupų skyrius yra tinkamiausias investuoti pinigų, kuriuos šeimos turi investuoti atsargiai — pinigų vaikams mokslui užtikrinti, namui nusipirkti, savo gyvenimo saugumui sustiprinti. Žiūrėkite! apdraustas čia sutaupas kaip savo šeimos finansinės ateities svarbią dalį.

UNIVERSAL SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

1800 So. Halsted St. Chicago 8, Ill.
Telefonas: HAYmarket 1-2028

VALANDOS: Pirmadieniais, antradieniais ir penktadieniais nuo 9 ryto iki 4 val. vakaro. Ketvirtadieniais nuo 9 ryto iki 8 vakaro. Trečiadieniais uždaryta. Šeštadieniais nuo 9 val. ryto iki 3 val. po pietų.

NEMOKAMAS PARKING LOT 1804 SOUTH HALSTED

GARSINKITĖS "NAUJIENOSE"

KIPRAS BIELINIS

(70 METŲ JUBILIEJAUS PROGA)

KIPRAS BIELINIS

Likimo svetur blaškomas, Lietuvos visuomeninio gyvenimo lyg ir nepažinojau. Galėjau sekėti tik iš tolo, iš spaudos, arba trumpam laikui atvažiuodamas savo artimuosius aplankyti.

Šią spragą su kaupu užpildžiau, kai 1920 metais patekau į Steigiamąjį Seimą. Išsyk pamaciau beveik visą Lietuvos visuomenės elitą. Tenai tarp rėksnių ir demagogų buvo eilė žmonių grynų idealistų, aukštos kultūros, visuomenininkų geriausia to žodžio prasme.

Ypatingai kreipė dėmesį savo pažiūrų platumu ir gilumu Zigmą Starkus ir kun. Stepovičius iš krikščionių demokratų. Prie jų, be abejo, priskirčiau kun. Krupavičių, jei ne jo siauras partinis fanatiškumas. Iš liaudininkų tai buvo daktaras Grinius ir Albinas Rimka, o iš socialdemokratų — inž. Kairys ir šių dienų jubiliasas — Kipras Bielinis. Apie pastarąjį paminėsiu porą faktų, kurie turės paliudyti jo pažiūrų platumą.

1920 m. spalio pabaigoje ar lapkričio mėn. pas mane į butą atėjo du socdem. atstovai: Vladas Požėla ir Kipras Bielinis.

—Atėjome, pulkininke, su keistu pasiūlymu: laikas karo stovį įvesti. Mūsų nepriklausomybė pavojuje dėl visokių tamsių elementų neigiamo veikimo.

—Taip, laikas pribrendo, — pasakiau aš, — tik mane stebina, kad jūs, socialdemokratai tokį nepopuliarią savo partijai klausimą iškėlėte.

—Mes pirmiausia esame lietuviai, o jau vėliau socialdemokratai, — atsakė Bielinis.

Įstatymas buvo paruoštas ir jau 3—4 dienom praslinkus pirmuoju skaitymu svarstomas St. Seime. Kuomet kitų frakcijų nariai pilnai įstatymui pritarė, tribūnoje pasirodė Vladas Požėla,

kuris papylė ištisą žodžių fejeverką:

—Karo laikai grįžta! Žandarai su nagaikomis mums gražinami!

Didžiai nustebintas, aš pasiūčiau prezidentui kortelę, prašydamas balso. Iš socdem. frakcijos buvau sekamas ir tuojau atstovas Bielinis pasiuntė savo kortelę "dėl dienotvarkės", kurioje siūlė padaryti 15 minučių pertrauką. Pertraukos metu, beveik su sugniaužtais kumščiais mečiau prie įstatymo sumanytojų.

—Tik jau, pulkininke, nedaryk skandalo. Mes tamstai pasiūlėme, kaip lietuviai, čia gi esame socialdemokratai, kuriems partijos programa draudžia visoki žmonių suvaržymą. Vis tiek jūsų davatkos įstatymą praves, — ramiai pasakė man Bielinis.

Atlyžęs, pripažinau jam teisybę, tik užprotestavau dėl išsireiškimo "jūsų davatkos", nes skaičiausi liaudininkų frakcijoj. Įstatymas buvo primtas "be skandalo".

1922 metais gavau paskyrimą divizijos vadu į Alytų. Prieš išvažiuodamas susitikau su Bielinu teatre.

—Pulkininke, kaip lietuvis turi vieną prašymą: savo divizijoje palaikyk galimai aukštai kultūrą ir drausmę.

—Tamsta socialdemokratas ir kalbi man apie drausmę kariuomenėje.

—Taip, esu šalininkas griežtos, bet protingos drausmės ir kariuomenėje ir visame valstybiniame gyvenime. Jos reikalingumą patyriau sėdėdamas sunkių darbų kalėjime. Pats matai, kas pasidarė su Rusija, kai joje visokeriopa drausmė pranyko.

12—NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. —SATURDAY, SEPTEMBER 26, 1953

Iš Steigiamojo Seimo laikų gavau įspūdį, kad Jubiliasas yra aukščiausios rūšies visuomenininkas, karštas Lietuvos patriotas. Jo kalbos (o kalbėjo jis visuose klausimuose) buvo rimtos, svarios, argumentuotos.

Vėliau, po 17 gruodžio perversmo ir politinio gyvenimo nuslopavimo, apie Gerbiamąjį Jubiliasą daug teko girdėti visose visuomeninio gyvenimo srityse: jis ir Paramoje, ir Spaudos Fonde, ir Raidės spaustuvėje, ir Žemės ūkio Rūmuose, ir Marginiuose, ir Ligonijų Kasose. Visur, kur tik pilkoji masė galėjo savo būklę pagerinti, tenai Kipras Bielinis aktyviai dirbo. Tenka stebėtis, iš kur jame tiek energijos buvo. O kad Lietuva daugiau tokių idealistų piliečių turėtų!

Jubiliejaus proga prašau Ger-

biamą Jubiliasą priimti mano gilią pagarbos pareiškimą. Linkiu Jam sveikam ir metais nepalaūžtam grįžti į Lietuvą ir dar patarnauti Jai savo didele išmintimi ir gyvenimo patyrimu.

—K. Žukas

VICTOR BALANDA

Real Estate Loans

Mortgages

Notary Public

3133 S. Halsted
Chicago 8, Ill.
Tel. DA 6-3859

Norėdami pirkti ar parduoti namą ar biznį pasimatykite su mumis. Turime namų ir biznių visose Chicago kolonijose.

Pirkite JAV taupymo bonus.

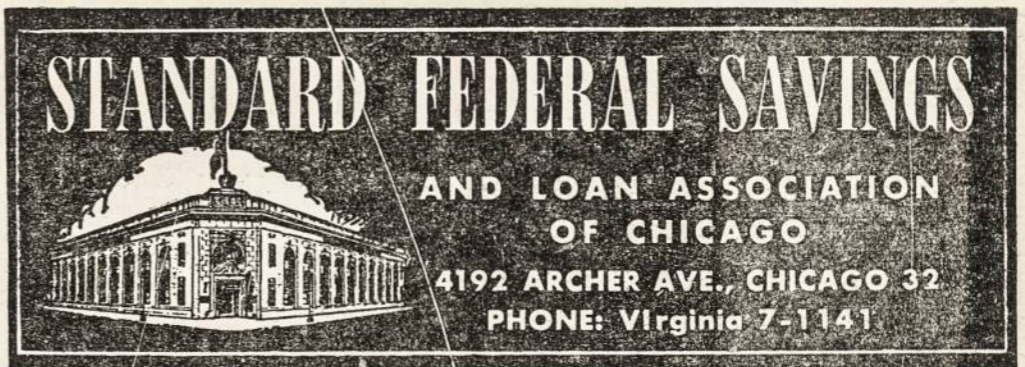
Taupyk Tvirčiausioj Amerikos Įstaigoj

STANDARD FEDERAL turtas virš \$38,000,000.00
Atsargos Fondas virš \$3,250,000.00

STANDARD FEDERAL yra Federal Savings and Loan Insurance Corp. ir Federal Home Loan Bank System narys.

Įstaigos valandos: Kasdien nuo 9 val. ryto iki 4 val. po pietų.
Ketvirtadieniais nuo 9 val. ryto iki 8 val. vakaro.
Trečiadieniais visai neatidarama.

JUSTIN MACKIEWICH, President and Manager

GET THE GAS HEATER BACKED BY \$38,342,000 OF HEATER EXPERIENCE

as different
from ordinary
heaters as
Television
is from
Radio!

Tropical Floor Heat

You owe it to
yourself to SEE the
SENSATIONALLY
BETTER—

Sieglers
PATENTED AUTOMATIC
GAS HEATER

SOLTIS HOME APPLIANCES AND FURNITURE

2647 West 51st St.

HEmlock 4-7095

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS